

**UCHWAŁA NR XV/108/16
RADY GMINY NUR**

z dnia 9 maja 2016 r.

**w sprawie przyjęcia Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Nur na lata 2016-2020 z perspektywą
na lata 2021-2025**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1515 z późn. zm.) w związku z art. 17 ust. 1 i 2 oraz art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 1232 ze zm.), po uzyskaniu opinii Zarządu Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej oraz po odstąpieniu od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w uzgodnieniu z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Warszawie oraz Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Warszawie uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nur na lata 2016-2020 z perspektywą na lata 2021-2025 w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie niniejszej uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy
Nur

Marek Góral

Załącznik do uchwały
Rady Gminy Nur
Nr XV/108/16
z dnia 9 maja 2016 r.

Gmina Nur

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY NUR

**NA LATA 2016 – 2020
Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2021 – 2025**

maj, 2016 r.

SPIS TREŚCI:

1.	WSTĘP	3
1.1.	PODSTAWY PRAWNE ORAZ ŹRÓDŁA INFORMACJI.....	4
1.2.	CELE, ZAKRES I FUNKCJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA.....	7
1.3.	METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA.....	7
1.4.	SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PROGRAMOWYMI.....	8
2.	OCENA STANU ŚRODOWISKA NA TERENIE GMINY NUR	17
2.1.	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY	17
2.2.	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	19
2.3.	ZASOBY PRZYRODNICZE I OBSZARY CHRONIONE.....	27
2.4.	JAKOŚĆ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	37
2.5.	ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNE GMINY	48
2.6.	ANALIZA SWOT	49
3.	CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ NA TERENIE GMINY NUR.....	51
4.	SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	59
4.1.	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA POLITYKI EKOLOGICZNEJ GMINY	59
4.2.	OPINIOWANIE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA ORAZ RAPORTY Z JEGO REALIZACJI	67
4.3.	ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA.....	67
4.4.	MONITORING I DOKUMENTOWANIE REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	70
	SPIS TABEL	73

1. Wstęp

Ochrona środowiska naturalnego jest obowiązkiem władz publicznych i obywateli. Władze administracyjne powinny zapewnić, poprzez politykę zrównoważonego rozwoju, bezpieczeństwo ekologiczne i dostęp do zasobów nieuszczerplonych współczesnemu i przyszłemu pokoleniu. Obowiązek ten jest zapisany w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.* Uszczegółowienie zapisów Konstytucji stanowią akty prawne o samorządzie terytorialnym wskazując, że gmina wykonuje określone ustawami zadania publiczne, w tym między innymi zadania z zakresu ochrony przyrody i środowiska. W pełni szanując zasadę zrównoważonego rozwoju, należy szukać takich kierunków rozwoju, które doprowadzą do ograniczania emisji, poszanowania energii i zasobów wodnych oraz materiałochłonności, poprawy jakości środowiska przyrodniczego, wzmocnienia struktur ekologicznych, rozwijania aktywności obywatelskiej i świadomości ekologicznej społeczeństwa. Polskie przepisy z zakresu ochrony środowiska przewidują tworzenie kilku różnych typów dokumentów strategicznych mających wpływ na los obecnych i przyszłych pokoleń. Takimi dokumentami są lub mają być: polityka ekologiczna, program ochrony środowiska oraz plan gospodarki odpadami.

Zgodnie z zapisami *ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska* (tj. Dz. U. z 2013 r., Nr 0, poz. 1232 z późn. zm.) podstawowym dokumentem dotyczącym ochrony środowiska na szczeblu krajowym jest Polityka Ochrony Środowiska. W celu jej realizacji sporządzane są następnie programy ochrony środowiska na szczeblu województwa, powiatu i gminy. W myśl art. 17 ust. 1 cytowanej ustawy organ wykonawczy gminy zobowiązany jest do sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska, obejmującego 4 lata z perspektywą na kolejne 4 lata.

W wyniku realizacji ustawowych wymogów pierwszy *Program ochrony środowiska dla Gminy Nur na lata 2005 – 2012* został zatwierdzony przez Radę Gminy uchwałą z dnia 25 listopada 2005 r. XXIX/143/05. Zgodnie z wymogami ustawy projekt powyższego *Programu* został pozytywnie zaopiniowany przez wszystkie organy opiniodawcze. Niniejszy *Program ochrony środowiska dla Gminy Nur na lata 2016 – 2020 z perspektywą na lata 2021 – 2025* stanowi drugą edycję dokumentu i aktualizację *Programu* przyjętego w 2005 r.

Zagadnienia omówione w poniższym *Programie* są zgodne z celami i zadaniami zawartymi w *Programie ochrony środowiska dla powiatu ostrowskiego na lata 2011 – 2014 z perspektywą do 2018 r.*, który określa strategię ochrony, racjonalnego wykorzystania zasobów i poprawy standardów jakości środowiska na terenie powiatu, ponadto formułuje cele i priorytety ekologiczne z wyszczególnieniem środków finansowych i zakresem działań proekologicznych.

Niniejszy *Program* stanowić będzie podstawę dla działań samorządu gminnego w zakresie polityki ekologicznej i tworzenia innych dokumentów strategicznych. Obejmie on zadania własne gminy oraz zadania realizowane przez inne podmioty, mające wpływ na

kształtowanie środowiska na terenie Gminy Nur. Po zaopiniowaniu przez Zarząd Powiatu Ostrowskiego *Program* zostanie uchwalony przez Radę Gminy.

Jako punkt odniesienia dla *Programu* przyjęto stan środowiska na terenie Gminy na dzień 31 grudnia 2014 r. Z uwagi dostępność wybranych danych, w *Programie* uwzględniono również lata wcześniejsze (szczególnie w zakresie danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie), w takim zakresie, w jakim wymagało tego przedstawienie danego zagadnienia.

1.1. Podstawy prawne oraz źródła informacji

- 1) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 z późn. zm.)
- 2) Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.)
- 3) Atlas Rzeczypospolitej Polskiej, PAN IG i PZ, Warszawa 1993 – 1997
- 4) Behnke M., Kistowski M., Tyszecki A., *System ocen oddziaływania na środowisko w granicach obszarów Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000 w wybranych krajach Unii Europejskiej i w Polsce*, Ministerstwo Środowiska 2004 r.
- 5) Bernaciak A., Spychała M., *Programowanie ochrony środowiska w gminie*, Wydawnictwo SORUS, Poznań 2007 r.
- 6) Borys T., *Jak budować program ekorozwoju – poradnik dla gmin i organizacji pozarządowych. Agenda 21, tom 1 oraz tom IV*, Warszawa – Jelenia Góra 1998 r.
- 7) Dziemianowicz W., i in. *Planowanie strategiczne Poradnik dla pracowników administracji publicznej*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012 r.
- 8) Giordano K., *Planowanie zrównoważonego rozwoju gminy w praktyce*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2005 r.
- 9) Greszta J., *Wpływ imisji na ekosystem*, Wyd. Naukowe ŚLĄSK, Katowice 2002 r.
- 10) *Jakość i zagrożenia wód powierzchniowych w województwie mazowieckim*. Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2002 r.
- 11) Kistowski M., Staszek W., *Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska*, Pomorski Urząd Wojewódzki, Gdańsk 1999 r.
- 12) Lenart W., *Zakres informacji przyrodniczych na potrzeby Ocen Oddziaływania na Środowisko*, EKOKONSULT, Gdańsk 2002 r.
- 13) *Krajowego program zwiększania lesistości*, aktualizacja, MŚ, Warszawa, 2003 r.
- 14) *Aktualizacja Krajowego planu gospodarki odpadami*, 2014 r., www.mos.gov.pl
- 15) *Aktualizacja Krajowego Programu Zwiększania Lesistości*, Instytut Badawczy Leśnictwa, Sękocin Stary 2014 r.
- 16) *Monitoring hałasu komunikacyjnego w 2014 roku*, www.wios.warszawa.pl

- 17) *Monitoring pól elektromagnetycznych w 2014 roku*, www.wios.warszawa.pl
- 18) *Monitoring rzek w roku 2011*, www.wios.warszawa.pl*Monitoring rzek w latach 2010 – 2014*, www.wios.warszawa.pl
- 19) *Monitoring Chemizmu Gleb Ornych Polski w latach 2005 – 2007*, IOŚ, Warszawa, 2008 r.
- 20) Noworól A., *Planowanie rozwoju terytorialnego w skali regionalnej i lokalnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2007 r.
- 21) Obidziński A., Żelazo J., *Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2007 r.
- 22) *Obszary NATURA 2000 w Polsce, część I i II*, Instytut Ochrony Środowiska, Warszawa, 2010 – 2011 r.
- 23) *Ocena stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu wód powierzchniowych województwa podlaskiego w 2014 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, 2015 r.
- 24) *Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2014*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2015 r.
- 25) *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2002 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2003 r.
- 26) *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2014 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2015 r.
- 27) *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2002 r.*, Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2002 r.
- 28) *Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030*, Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. (M.P. z 2012 r., poz. 252)
- 29) *Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010 – 2020: regiony, miasta, obszary wiejskie*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego 2010 r.
- 30) *Plan Zagospodarowania przestrzennego Województwa Mazowieckiego*, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie, 2014 r.
- 31) *Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014 – 2020*, Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2015 r.
- 32) *Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz Plan działań na lata 2014 – 2020*, www.mos.gov.pl
- 33) *Program Ochrony Powietrza dla Stref w Województwie Mazowieckim, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu jako wskaźnika wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych w powietrzu*, Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 223/09 z 21 grudnia 2009 r.)
- 34) *Program Ochrony Powietrza dla Strefy Mazowieckiej, w której został przekroczony poziom docelowy ozonu w powietrzu*, Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 222/09 z 21 grudnia 2009 r.)

- 35) *Program ochrony powietrza dla strefy powiatu ostrowskiego*, uchwała nr 168/09 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z 12 października 2009 r.
- 36) *Program małej retencji dla Województwa Mazowieckiego*, Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 75/08 z 21 kwietnia 2008 r.)
- 37) *Program Możliwości Wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Mazowieckiego*, Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 208/06 z 9.10.2006 r.)
- 38) *Program zwiększania lesistości dla Województwa Mazowieckiego do roku 2020*, Samorząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa, 2007 (Uchwała Nr 18/07 z 19 lutego 2007 r.)
- 39) *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 2014 r.
- 40) *Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020*, Zarząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2015 r.
- 41) *Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.*, Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Gospodarki, 2014 r., www.kigeit.org.pl
- 42) *Strategia rozwoju powiatu ostrowskiego*, Starostwo Powiatowe w Ostrowi Mazowieckiej, styczeń 2013 r.
- 43) *Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze*, załącznik do Uchwały nr 158/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z 28.10.2013 r.
- 44) *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku*, Samorząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2013 r.
- 45) *Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego programu operacyjnego Województwa mazowieckiego Na lata 2014 – 2020*, Załącznik Nr 1 do uchwały Nr 1595/97/15 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 24 listopada 2015 r., Warszawa 2015 r.
- 46) *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Nur*, Uchwała Nr XXXIII/202/2014 Rady Gminy Nur z dnia 9 października 2014 r.
- 47) *Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012 – 2017 z uwzględnieniem lat 2018 – 2023*, Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 211/12 z dnia 22 października 2012 r.)
- 48) http://ktpzg.pttk.pl/pliki/Wykaz_szlakow_podlaskie.pdf
- 49) <http://nur.e-mapa.net/>
- 50) <http://obszary.natura2000.pl/>
- 51) <http://rudka.bialystok.lasy.gov.pl>
- 52) <http://siskom.waw.pl/nauka-gpr.htm>
- 53) <http://stat.gov.pl/bdl/>
- 54) <http://warszawa.rdos.gov.pl/>
- 55) <http://wios.warszawa.pl/>

1.2. Cele, zakres i funkcja Programu ochrony środowiska

Podstawowym celem sporządzenia i uchwalenia *Programu ochrony środowiska dla Gminy Nur* jest realizacja przez jednostki samorządu terytorialnego polityki ochrony środowiska zbieżnej z założeniami najważniejszych dokumentów strategicznych i programowych. *Program* powinien stanowić podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem spajającą wszystkie działania i dokumenty dotyczące ochrony środowiska i przyrody na szczeblu danej jednostki samorządu terytorialnego.

Swoim zakresem poniższy *Program* obejmuje: krótką charakterystykę ekologiczną gminy, zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania rozwoju, cele ekologiczne, sposoby kontroli i dokumentowania wdrażania *Programu* oraz finansowe aspekty jego realizacji.

Do najważniejszych funkcji *gminnego programu ochrony środowiska* zaliczyć należy:

- strategiczne zarządzanie gminą w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami – wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju,
- przekazanie informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,
- przedstawienie problemów i zagrożeń ekologicznych, proponując sposoby ich rozwiązania w określonym czasie,
- pomoc przy konstruowaniu budżetu gminy,
- wyznaczenie hierarchii ważności inwestycji służących ochronie środowiska.

Ramy czasowe opracowania stanowią lata 2016 – 2020 (perspektywa 2021 – 2025) – bezpośrednim uzasadnieniem tego działania jest przyjęcie horyzontu obejmującego w całości kolejną perspektywę finansową Unii Europejskiej (tj. 2014 – 2020) oraz przyjęcie horyzontu zbieżnego z horyzontem krajowych i regionalnych dokumentów o charakterze strategicznym.

Ocena i weryfikacja realizacji zadań *Programu* dokonywana będzie zgodnie z wymogami ustawy co 2 lata od jego przyjęcia, stwarzając możliwości jego weryfikacji i aktualizacji.

1.3. Metodyka opracowania Programu ochrony środowiska

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz praktyką opracowania dokumentów strategicznych *programy ochrony środowiska* są:

- *obligatoryjne* – ustawodawca wprowadza obowiązek ich wykonania dla każdej jednostki samorządowej,
- *strategiczne* – mają charakter dokumentów strategicznych i jako takie powinny być przygotowywane według odpowiedniej metodyki,
- *spójne* – dokumenty niższego szczebla wpisują się w dokumenty szczebla wyższego, a wszystkie powinny służyć realizacji *Polityki ekologicznej państwa*,
- *lokalne* – realizują *Politykę ekologiczną państwa*, powinny brać pod uwagę specyfikę i problemy środowiska danego regionu.

Głównymi działaniami zmierzającymi do opracowania *Programu ochrony środowiska* są:

- zbieranie i analiza danych,
- określeniu diagnozy stanu środowiska przyrodniczego wraz z oceną stanu,
- analiza słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń gminy metodą Analizy SWOT,
- określenie środowiska zewnętrznego – scharakteryzowanie uwarunkowań realizacyjnych *Programu* w zakresie rozwiązań prawno – instytucjonalnych oraz źródeł finansowania zewnętrznego,
- zdefiniowanie priorytetów ochrony środowiska,
- konkretyzację priorytetów poprzez sformułowania listy celów i zadań,
- opracowanie systemu monitorowania *Programu*.

Diagnozę stanu środowiska naturalnego Gminy Nur sporządzono na podstawie istniejących danych zastanych (z ang. *desk research*). W badaniu wykorzystano wtórne źródła informacji, takie jak: dane statystyczne z Głównego Urzędu Statystycznego (np. Bank Danych Lokalnych, roczniki i publikacje zbiorcze), opracowania Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Warszawie, dane z Urzędu Gminy Nur oraz Starostwa Powiatowego w Ostrowi Mazowieckiej, dokumenty strategiczne dla regionu, akty prawne oraz literaturę tematu.

Punktem odniesienia dla *Programu* jest stan środowiska na terenie Gminy określony na dzień 31 grudnia 2014 r.

Na podstawie diagnozy stanu powstała analiza SWOT: silne strony (wewnętrzne), słabe strony (wewnętrzne), szanse (zewnętrzne) i zagrożenia (zewnętrzne), stanowiąca syntezę najważniejszych wniosków wynikających z raportu stanu obecnego, która uwypukliła atuty i mocne strony, ale również pozwoliła wskazać główne problemy do rozwiązania.

Wykonana analiza SWOT oraz diagnoza stanu posłużyły do wypracowania celów strategicznych i operacyjnych, tworzących niejako „scenariusz” działań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych, koniecznych do zrównoważonego rozwoju Gminy Nur.

Ostatnim etapem prac nad *Programem* było opracowanie systemu monitorowania osiągania celów i realizacji poszczególnych działań oraz aktualizowania dokumentu – zgodnie ze zmieniającymi się uwarunkowaniami wewnętrznymi i w otoczeniu Gminy.

1.4. Spójność z dokumentami strategicznymi i programowymi

Poniżej przedstawiono, krótką charakterystykę dokumentów strategicznych na poziomie unijnym, krajowym, regionalnym i lokalnym, zawierających działania służące ochronie środowiska, z którymi spójne są cele zapisane w *Programu ochrony środowiska dla Gminy Nur na lata 2016 – 2020 z perspektywą na lata 2021 – 2025*.

Strategia Europa 2020

Strategia „Europa 2020” jest dziesięcioletnią strategią Unii Europejskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, zapoczątkowaną w 2010 r. Ma ona na celu nie tylko rozwiązanie problemów wynikających z kryzysu, z którego obecnie kraje UE stopniowo wychodzą. Strategia ta ma również pomóc nam skorygować niedociągnięcia europejskiego modelu wzrostu gospodarczego i stworzyć warunki, dzięki którym będzie on bardziej służył zrównoważonemu i sprzyjającemu włączeniu społecznemu wzrostowi.

Ustalono pięć nadrzędnych celów, które UE ma osiągnąć do 2020 roku. Obejmują one m.in. klimat i energię. Strategia zawiera również siedem tzw. inicjatyw przewodnich, w oparciu o które Unia Europejska i władze państw członkowskich będą nawzajem uzupełniać swoje działania w kluczowych dla strategii obszarach, takich jak: oszczędne gospodarowanie zasobami. Celem Strategii „Europa 2020” jest osiągnięcie wzrostu gospodarczego, który będzie m.in. *zrównoważony* – dzięki zdecydowanemu przesunięciu w kierunku gospodarki niskoemisyjnej.

Síódmy unijny program działań w zakresie środowiska naturalnego do roku 2020 „Dobrze żyć w granicach naszej planety”

Program opiera się na istotnych osiągnięciach 40 lat polityki ochrony środowiska UE i kilku ostatnich dokumentach strategicznych w tej dziedzinie, w tym: *Europa efektywnie Korzystająca z Zasobów*, *Strategii UE na rzecz Różnorodności Biologicznej do 2020* i *Unijnego Planu działań na rzecz Gospodarki Niskoemisyjnej*. Program, określa strategiczne plany kształtowania polityki w zakresie środowiska z dziewięcioma priorytetowymi celami, które mają zostać osiągnięte do 2020:

- ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego Unii,
- przekształcenie Unii w zasobooszczędną, zieloną i konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną,
- ochrona obywateli Unii przed związanymi ze środowiskiem obciążeniami i zagrożeniami dla zdrowia i dobrostanu,
- maksymalizacja korzyści płynących z prawodawstwa Unii w zakresie ochrony środowiska,
- poprawa dowodów stanowiących podstawę polityki ochrony środowiska,
- zabezpieczenie inwestycji na rzecz polityki ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianie klimatu oraz urealnieniu cen,
- poprawa uwzględniania aspektu ochrony środowiska i zwiększeniu spójności polityki,
- wspieranie zrównoważonego charakteru miast Unii,
- zwiększenie efektywności Unii w przeciwdziałaniu regionalnym i globalnym wyzwaniom w zakresie ochrony środowiska.

KRAJOWE PROJEKTY STRATEGICZNE

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności” – to dokument rządu RP o charakterze analitycznym i rekomendacyjnym. Określa on główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno – gospodarczego Polski, a także kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju. Stanowi opis nowego projektu cywilizacyjnego w perspektywie do roku 2030.

Celem Strategii jest przezwyciężenie kryzysu finansowego w jak najkrótszym czasie i próba uniknięcia tzw. „straconej dekady” – wolniejszego rozwoju gospodarczego niż w poprzednich latach, który powodowałby negatywny wpływ na jakość życia ludzi. Strategia zakłada więc zbudowanie przewag konkurencyjnych do 2030 roku, tak, aby po wykorzystaniu obecnych sił rozwojowych Polska posiadała nowe potencjały wzrostu w obszarach, które dotychczas nie były eksploatowane, np. w obszarze edukacji.

Jednym z głównych celów dokumentu jest zapewnienie Polsce bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska.

Polityka energetyczna Polski do 2030 r.

Polityka energetyczna Polski do 2030 r. stanowi dokument strategiczny, który zawiera rozwiązania wychodzące naprzeciw najważniejszym wyzwaniom polskiej energetyki zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i do 2030 roku, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 10 listopada 2009 r. Podstawowymi kierunkami polskiej polityki energetycznej są:

- poprawa efektywności energetycznej,
- wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii,
- dywersyfikacja struktury wytwarzania energii elektrycznej poprzez wprowadzenie energetyki jądrowej,
- rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw,
- rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii,
- ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko.

Zgodnie z *Polityką energetyczną Polski* udział odnawialnych źródeł energii w całkowitym zużyciu w Polsce ma wzrosnąć do 15% w 2020 roku i 20% w roku 2030. Planowane jest także osiągnięcie w 2020 roku 10% udziału biopaliw w rynku paliw.

Wypełnieniem obowiązków wynikających ze zobowiązań, określonych w ratyfikowanym przez Polskę Protokole z Kioto oraz w pakiecie klimatyczno – energetycznym, przyjętym przez Komisję Europejską w grudniu 2008 roku, w szczególności dotyczących redukcji emisji gazów cieplarnianych, redukcji zużycia energii, a także wzrostu udziału zużycia energii z odnawialnych źródeł są plany gospodarki niskoemisyjnej. Gmina Nur jest w trakcie pracowania powyższego dokumentu.

Polityka ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016

Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016 (PEP) stanowi dokument określający, na podstawie aktualnego stanu środowiska, priorytety ekologiczne oraz wskazujący kierunki działań, których realizacja pozwoli na osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju. Główne pola działania to: *ochrona zasobów naturalnych oraz poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego*.

Ze względu na charakter dokumentu wskazane cele i założenia są uniwersalne dla wszystkich regionów Polski. Dlatego też w dokumentach dotyczących ochrony środowiska doprecyzowuje się przesłanki i wytyczne PEP, zgodnie z lokalnymi uwarunkowaniami danego regionu.

Strategia Rozwoju Kraju do 2020 r.

Celem strategii, która uwzględnia też cele Unii Europejskiej w zakresie zrównoważonego rozwoju, jest polepszenie jakości życia mieszkańców Polski. Jednym z pięciu priorytetów Strategii jest poprawa infrastruktury technicznej i społecznej. W ramach tego priorytetu wskazuje się na konieczność realizacji inwestycji z zakresu ochrony środowiska służących ochronie zasobów wodnych, poprawie czystości wód i powietrza, zapewniających oszczędność energii i zabezpieczających przed katastrofami naturalnymi.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030), przyjęta przez rząd w grudniu 2011 r., jest najważniejszym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. W dokumencie:

- przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju do 2030 roku,
- określono cele i kierunki polityki przestrzennego zagospodarowania kraju,
- wskazano zasady, według których działalność człowieka powinna być realizowana w przestrzeni.

W KPZK 2030 rozwój kraju traktowany jest w sposób kompleksowy. Oznacza to, że zadaniem zagospodarowania przestrzennego jest godzenie interesów różnych użytkowników przestrzeni (mieszkańców, przedsiębiorców inwestorów, państwa). Powinno być spójne z decyzjami podejmowanymi w innych obszarach dotyczących np. inwestycji infrastrukturalnych, potrzeby rozwoju miast i terenów wiejskich, ochrony terenów zielonych.

KPZK wskazuje najpilniejsze problemy zagospodarowania polskiej przestrzeni i konkretne działania naprawcze dotyczące m.in. kształtowanie struktur przestrzennych wspierających wysoką jakość środowiska przyrodniczego i krajobrazowego oraz poszanowania środowiska naturalnego i walorów krajobrazowych, a także kulturowych.

Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.

Strategia obejmuje dwa niezwykle istotne obszary: energetykę i środowisko, wskazując m.in. kluczowe reformy i niezbędne działania, które powinny zostać podjęte w perspektywie do 2020 roku.

Kwestią zasadniczą dla jakości życia ludzi i funkcjonowania gospodarki są stabilne, niczym niezakłócone dostawy energii. Wykorzystanie zasobów energetycznych nie pozostaje jednak obojętne dla środowiska, zatem prowadzenie skoordynowanych działań w obszarze energetyki i środowiska jest nie tylko wskazane, ale i konieczne.

Celem strategii jest ułatwianie „zielonego” (sprzyjającego środowisku) wzrostu gospodarczego w Polsce poprzez zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dostępu do nowoczesnych, innowacyjnych technologii, a także wyeliminowanie barier administracyjnych utrudniających „zielony” wzrost.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014 – 2020

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (POI i Ś 2014-2020) to krajowy program wspierający gospodarkę niskoemisyjną, ochronę środowiska, przeciwdziałanie i adaptację do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne. Środki unijne z programu przeznaczone zostaną również w ograniczonym stopniu na inwestycje w obszary ochrony zdrowia i dziedzictwa kulturowego.

POI i Ś 2014 – 2020 będzie kontynuował główne kierunki inwestycji określone w jego poprzedniku – POI i Ś 2007 – 2013. Dotyczą one przede wszystkim rozwoju infrastruktury technicznej kraju w najważniejszych sektorach gospodarki.

Dzięki równowadze pomiędzy działaniami inwestycyjnymi w infrastrukturę oraz wsparciu skierowanemu do wybranych obszarów gospodarki, program będzie skutecznie realizował założenia strategii Europa 2020, z którą powiązany jest jego cel główny - wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej. Obszary wsparcia i rodzaje projektów możliwych do realizacji w ramach programu Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020 to w szczególności:

- 1) zmniejszenie emisyjności gospodarki,
- 2) ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu,
- 3) poprawa bezpieczeństwa energetycznego.

Krajowy program zwiększania lesistości

Krajowy program zwiększania lesistości jest instrumentem polityki leśnej w zakresie kształtowania przestrzeni przyrodniczej kraju, którego głównym założeniem jest zwiększenie powierzchni zalesionych, przy założeniu, że szczególną funkcją zalesień będzie odpowiednie kształtowanie struktur przestrzennych zasobów przyrodniczych, zwiększenie ich biologicznej aktywności i bioróżnorodności, a także estetycznych walorów krajobrazu. Ważnym zadaniem

programu jest także ochrona i wzmacnianie oraz łączenie we wspólny system najcenniejszych obszarów przyrodniczych.

Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych

Program ten jest podstawowym instrumentem wdrożenia postanowień dyrektywy 91/271/EWG (dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych). Jego celem jest identyfikacja faktycznych potrzeb w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej oraz uszeregowanie ich realizacji w taki sposób, aby Polska mogła wypełnić zobowiązania traktatowe.

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032

Głównym celem programu jest sukcesywne oczyszczanie kraju z azbestu do roku 2032, poprzez realizację niżej wymienionych założeń:

- 1) usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- 2) likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Aktualizacja Krajowego planu gospodarki odpadami 2014

Głównymi celami wskazanymi w niniejszym dokumencie, będącymi w zgodności z dokumentami unijnymi, są m.in.:

- 1) zapobieganie powstawaniu odpadów,
- 2) osiągnięcie wymaganego poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła pochodzących ze strumienia odpadów komunalnych,
- 3) osiągnięcie odpowiedniego poziomu odzysku i recyklingu odpadów poużytkowych (m.in. odpadów opakowaniowych, zużytych opon, olejów odpadowych),
- 4) zwiększenie udziału odpadów poddawanych procesom odzysku,
- 5) ograniczenie ilości składowanych odpadów na składowiskach odpadów,
- 6) zwiększenie świadomości społeczeństwa na temat właściwego gospodarowania odpadami,
- 7) planowanie systemów zagospodarowania odpadów zgodnych z hierarchią sposobów postępowania z odpadami.
- 8) zwiększanie udziału w bilansie energetycznym energii uzyskiwanej ze źródeł odnawialnych.

REGIONALNE DOKUMENTY STRATEGICZNE

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020

Regionalny Program dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020 to dokument uwzględniający cele zdefiniowane przez Komisję Europejską oraz odpowiadający na wyzwania regionu w zakresie stymulowania rozwoju społecznego i gospodarczego, w powiązaniu z celami nakreślonymi przez Strategię Europa 2020. Jego celem jest umożliwienie zrównoważonego rozwoju zwiększającego spójność społeczną i terytorialną przy

wykorzystaniu potencjału mazowieckiego rynku pracy oraz poszanowaniu środowiska przyrodniczego. W zakresie ochrony środowiska cele RPOWM dotyczą w szczególności:

- przejścia na gospodarkę niskoemisyjną,
- realizacji gospodarki przyjaznej środowisku,
- edukacji ekologicznej.

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku stanowi podstawowy i nadrzędny dokument strategiczny regionu, przesądzający o kierunkach prowadzonej przez samorząd województwa polityki województwa, a także przenoszący na poziom regionalny ustalenia dokumentów krajowych i unijnych – ustanawiający ramy do tworzenia bardziej szczegółowych dokumentów na poziomie regionu.

Wizja Strategii określa Mazowsze jako region spójny terytorialnie, konkurencyjny, innowacyjny z wysokim wzrostem gospodarczym i bardzo dobrymi warunkami życia jego mieszkańców. W zakresie ochrony środowiska cele Strategii dotyczą w szczególności:

- poprawy dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego,
- poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki
- zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska
- wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego 2014

Wojewódzki plan zagospodarowania przestrzennego jest aktem planowania, określającym zasady organizacji przestrzennej województwa. Określa on podstawowe elementy układu przestrzennego, ich zróżnicowanie i wzajemne relacje. Formułuje on kierunki polityki przestrzennej, które wraz z uwarunkowaniami przestrzennymi uwzględnia się w programach rozwoju i programach operacyjnych województwa. Główne cele rozwoju województwa mazowieckiego w kontekście gminnej strategii rozwoju to:

- 1) przywrócenie i utrwalanie ładu przestrzennego,
- 2) kształtowanie struktur przestrzennych zapewniających poprawę i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych województwa,
- 3) zwiększanie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur wspierających obronność państwa.

Program zwiększania lesistości dla województwa mazowieckiego do roku 2020

Program stanowi cenny materiał wyjściowy do rozpoznania uwarunkowań przyrodniczych i społeczno – gospodarczych, nakreśla docelową wizję systemu obszarów leśnych regionu, a także wskazuje konkretną przestrzeń, w obrębie której samorządy gminne mogłyby i powinny rozważać zmiany przeznaczenia gruntów w tym kierunku. Program zwiększania lesistości jest pierwszym opracowaniem w tym zakresie w Województwie Mazowieckim. Opracowanie takiego programu na szczeblu wojewódzkim i jego wdrożenie przyczyni się do osiągnięcia wskaźnika lesistości Mazowsza do ok. 25% w 2020 r.

Program małej retencji dla Województwa Mazowieckiego

Program przedstawia wielopłaszczyznowe uwarunkowania dla rozwoju małej retencji, zawiera zestawienia danych o istniejących i planowanych obiektach służących retencji wodnej, a także systemach melioracyjnych i mokradłach.

Program możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla Województwa Mazowieckiego

Program stanowi istotny materiał wyjściowy do sporządzania założeń dla gminnych planów zapotrzebowania w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, do czego zobowiązuje prawo energetyczne.

Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r.

W Programie określono szereg zadań o charakterze priorytetowym do zrealizowania do roku 2018. Na podstawie analizy stanu aktualnego i uwarunkowań wynikających z dokumentów programowych dotyczących ochrony środowiska, w tym raportów z realizacji dotychczasowego programu ochrony środowiska województwa mazowieckiego, wyznaczonych zostało pięć obszarów priorytetowych dla Mazowsza:

- I. *Poprawa jakości środowiska*
 - II. *Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych*
 - III. *Ochrona przyrody*
 - IV. *Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego*
 - V. *Edukacja ekologiczna społeczeństwa*
- oraz obszar działań dotyczący *Zagadnień systemowych*.

Wymienione obszary wskazują w jakim zakresie należy zintensyfikować działania, aby osiągnąć zakładane cele środowiskowe, a tym samym poprawić jakość życia mieszkańców Mazowsza.

LOKALNE DOKUMENTY STRATEGICZNE

Program ochrony środowiska dla powiatu ostrowskiego na lata 2011 – 2014 z perspektywą do roku 2018

Program ochrony środowiska dla powiatu ostrowskiego określa krótko- oraz długoterminowe cele do realizacji, które mają służyć osiągnięciu trwałego, zrównoważonego rozwoju, gdzie ochrona środowiska stanowi nierozrwalną część procesów rozwojowych. Zadania zostały wyznaczone na podstawie diagnozy stanu obecnego w powiecie ostrowski, tak aby prowadziły do poprawy stanu środowiska i rozwiązywały problemy, z jakimi zmagają się powiat. Nadrzędnym celem określonym w niniejszym programie ochrony środowiska jest: *Ochrona środowiska przyrodniczego i poprawa standardów życia mieszkańców powiatu.*

Dla spełnienia powyższego celu, sformułowano szereg zadań o charakterze inwestycyjnym i pozainwestycyjnym. Dla poszczególnych elementów środowiska bądź rodzajów aktywności mających wpływ na środowisko przedstawiono ponadto strategię działań dla osiągnięcia poprawy lub niepogarszania stanu aktualnego.

Program ochrony powietrza dla strefy powiatu ostrowskiego

Niniejszy Program określony został ze względu na stwierdzone przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10. Załącznik do Programu stanowią:

- wielkości poziomów pyłu zawieszonego PM10, naruszenia standardów jakości powietrza i ich zakres oraz źródła pochodzenia pyłu zawieszonego PM10,
- podstawowe kierunki działań zmierzających do przywracania poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10,
- zakres działań naprawczych niezbędnych do przywracania poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 oraz terminy realizacji, koszty oraz źródła finansowania poszczególnych zadań.

Strategia rozwoju powiatu ostrowskiego

Strategia rozwoju powiatu ostrowskiego ujmuje główne cele i uwarunkowania rozwoju powiatu w horyzoncie do 2022 roku. Celem opracowania strategii rozwoju było przygotowanie dokumentu, dzięki któremu władze powiatu mogą racjonalnie organizować swoje przyszłe działania. Dlatego też w strategii dominują przedsięwzięcia, które władza lokalna może sama podjąć i za które może odpowiadać.

Wizja powiatu brzmi: *Atrakcyjny dla inwestorów i turystów, bezpieczny Powiat, w którym mieszkańcy zaspokajają swoje potrzeby oraz mogą rozwijać swoje aspiracje zawodowe i intelektualne, uzdolnienia, a także dbać o swoje zdrowie i rozwój fizyczny.*

Cele strategiczne dla powiatu ostrowskiego brzmią:

- zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego i ochrona środowiska,
- intensyfikacja działań w zakresie ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego,
- podniesienie poziomu edukacji szkolnej i pozaszkolnej.

2. Ocena stanu środowiska na terenie Gminy Nur

2.1. Ogólna charakterystyka Gminy

Gmina Nur położona jest w północno – wschodniej części województwa mazowieckiego, w powiecie ostrowskim. Gmina jest najbardziej wysuniętą na południowy – wschód jednostką administracyjną powiatu i graniczy z gminami: Szulborze Wielkie, Zaręby Kościelne, Ceranów, Sterdyń, Boguty – Pianki oraz z gminami Ciechanowiec i Czyżew – Osada, znajdującymi się w granicach administracyjnych województwa podlaskiego.

Pod względem administracyjnym gmina składa się 26 miejscowości skupionych w 21 sołectwach i liczy 2973 mieszkańców (według stanu na dzień 20.02.2015 r.), gęstość zaludnienia wynosi 30,97 mieszk./ km².

Przez teren gminy przebiegają ważne ciągi komunikacyjne, tj. droga krajowa nr 63 o znaczeniu międzynarodowym, łącząca przejście graniczne z Białorusi w Sławatyczach z przejściem granicznym w Budziszkach (Obwód Kaliningradzki Rosji) oraz droga wojewódzka nr 694 o znaczeniu turystycznym w skali kraju (Warszawa – Białowieża). Odległość miejscowości gminnej Nur od najbliższych ośrodków miejskich kształtuje się następująco: od Ciechanowca – ok. 12 km, od Ostrowi Mazowieckiej – ok. 33 km, od Zambrowa – ok. 36 km i od Siedlec – ok. 65 km. Najbliższe stacje kolejowe na szlaku Warszawa – Białystok znajdują się w sąsiednich gminach: Małkinia Górna i Czyżew – Osada.

Powierzchnia obszaru gminy Nur wynosi 9.600,0 ha, z czego: grunty orne zajmują 5.809,56 ha, łąki i pastwiska – 1.250,85 ha, lasy i tereny leśne – 1.650,21 ha, a pozostałe grunty – 889,38 ha (z czego ok. 170 ha to grunty zabudowane). Prawie 91% powierzchni gminy stanowią grunty stanowiące własność osób prywatnych. Grunty stanowiące własność Gminy Nur to nieco ponad 2% powierzchni gminy, grunty Skarbu Państwa pod zarządem Nadleśnictwa to ok. 2,0%, a pod zarządem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej to nieco ponad 2,1%.

Mapa nr 1. Lokalizacja Gminy Nur

Źródło: <http://nur.e-mapa.net/>

Gmina Nur stanowi obszar typowo rolniczy. Użytki rolne na terenie Gminy obejmują obszar 7.060,41 ha, z czego grunty orne zajmują 5.809,56 ha, zaś łąki i pastwiska – 1.250,85 ha. Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 mieszkańca gminy wynosi 2,37 ha.

Według danych z powszechnego spisu rolnego przeprowadzonego w 2010 r. na terenie Gminy prowadzone są 602 gospodarstwa rolne. Wszystkie z nich są gospodarstwami indywidualnymi. Ponad 90% z tych gospodarstw posiada powierzchnię większą niż 5 ha, a połowa – większą niż 15 ha. Średnia wielkość gospodarstwa to ok. 12,7 ha.

W strukturze zasiewów dominują zboża (2.715,74 ha w 528 gospodarstwach) oraz ziemniaki (104,95 ha w 260 gospodarstwach). 432 gospodarstwa zajmują się hodowlą zwierząt: hodowla bydła – 7.007 sztuk w 371 gospodarstwach; 194 gospodarstwa prowadzą hodowlę drobiu; 91 gospodarstwach hoduje się trzodę chlewną. Za najważniejszą gałąź rolnictwa uznać należy zatem hodowlę krów i związaną z nią produkcję mleka.

2.2. Infrastruktura techniczna

Pod pojęciem *infrastruktury technicznej gminy* rozumieć należy gminne drogi, ulice, place, wodociągi, kanalizacja, usuwanie i oczyszczanie ścieków komunalnych, utrzymywanie czystości, utrzymywanie urządzeń sanitarnych, wysypiska oraz utylizacja odpadów komunalnych, zaopatrzenie w energię elektryczną i ciepłą, komunalne budownictwo mieszkaniowe, lokalny transport zbiorowy, targowiska i hale targowe, gminne obiekty i urządzenia użyteczności publicznej oraz obiekty administracyjne.

Komunikacja

Na układ komunikacyjny Gminy Nur składają się następujące drogi: krajowa nr 63, wojewódzka nr 694, powiatowe oraz gminne. Drogi te służą powiązaniu komunikacyjnego zarówno wewnątrz gminy, jak też i z obszarami zewnętrznymi.

Droga krajowa nr 63 – relacji (Obwód Kaliningradzki) Budziszki – Giżycko – Łomża – Zambrów – Siedlce – Radzyń Podlaski – Sławatycze (Białoruś) w ciągu łączącym Białoruś z należącym do Rosji Obwodem Kaliningradzkim, przebiega południkowo przez teren Gminy Nur na długości ok. 9,4 km. Omija większość jednostek osadniczych gminy, przebiega przez miejscowości: Godlewo Wielkie, Godlewo – Mierniki, Godlewo-Warsze, Strękowo, Nur. Jest to droga o znaczeniu regionalnym, uzupełniająca podstawową sieć drogową państwa. Łączy dwa przejścia graniczne z najważniejszymi korytarzami drogowymi Polski północnowschodniej: DK16, DK61 (S61), DK8 (S8), DK2 i A2 oraz DK19 (S19). W województwie mazowieckim stanowi podstawę układu komunikacyjnego wschodniej części regionu w osi północ – południe. Jest również elementem koncepcji Wielkiej Obwodnicy Mazowsza. Zarządcą DK63 na Mazowszu jest Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad oddział w Warszawie.

Droga wojewódzka nr 694 – relacji (Warszawa) - Brok - Małkinia - Ciechanowiec i dalej prowadząca do Bielska Podlaskiego, Siemiatycz, Białowieży i Białegostoku, ma przebieg zbliżony do równoleżnikowego. Na terenie gminy przebiega ona na długości ok. 12 km. Jest istotnym ciągiem turystycznym, który łączy Warszawę z Białowieżą. Droga ta, na pewnym odcinku, towarzyszy przebiegiem skarpie doliny Bugu. Podlega Zarządowi Dróg Wojewódzkich w Warszawie, rejon drogowy Węgrów – Siedlce.

W *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* przewidziana została przebudowa i rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 694. Przebieg drogi wojewódzkiej stanowi problem w miejscowościach Zuzela i Nur. Trasa ta prowadzi ciężki ruch tranzytowy zagrażający zarówno mieszkańcom, jak i znajdującym się w bardzo bliskiej odległości obiektom budowlanym. W Nurze droga ta prowadzi przez wąskie ulice centrum miejscowości wchodzące w skład jej zabytkowego układu urbanistycznego. W związku z tak zdefiniowanymi utrudnieniami należy dążyć do uwolnienia centrum Nura od ruchu tranzytowego, co może się wiązać z powstaniem obwodnicy w ciągu drogi wojewódzkiej poza obszarem zabudowy tej miejscowości. Istotną kwestią jest również dążenie do ograniczenia ilości zabudowy pojawiającej się w bliskim sąsiedztwie uciążliwej drogi wojewódzkiej.

Na terenie gminy Nur występuje 7 dróg powiatowych o całkowitej długości 36,26 km:

- droga nr **2608W** relacji Andrzejewo – Szulborze Wielkie – Zuzela – zbiorcza,
- droga nr **2622W** relacji Żebry – Laskowiec – Kamieńczyk – Boguty – Pianki – lokalna,
- droga nr **2623W** relacji Boguty – Pianki – Cietrzewki Warzyno – Żebry – Kolonia – lokalna,
- droga nr **2625W** relacji Godlewo – Warsze – Kunin – Zamek – do drogi 2622W – lokalna,
- droga nr **2626W** relacji Godlewo – Kałęczyn – Zuzela – lokalna,
- droga nr **2627W** relacji Nur – Ołtarze – Gołacze – Zuzela – lokalna,
- droga nr **2628W** relacji Ciechanowiec – Zaszaków – Ślepowrony – Nur – zbiorcza.

Drogi powiatowe na terenie Gminy Nur są w zdecydowanej większości utwardzone i wykazują dobrą wartość techniczną i eksploatacyjną. Są drogami klas lokalnej oraz zbiorczej, stanowiącymi podstawę systemu komunikacyjnego gminy.

W przestrzeni Gminy Nur funkcjonuje 25 dróg gminnych o łącznej długości 49,369 km. Drogi te stanowi uzupełnienie lokalnego systemu komunikacyjnego. Stan dróg gminnych wskazuje na niewielki udział dróg o nawierzchni utwardzonej (bitumiczna, betonowa), które stanowią zaledwie 38% wszystkich dróg gminnych. Drogi o nawierzchni utwardzonej występują z reguły w otoczeniu zwartej zabudowy wiejskiej. Sieć tych dróg jest wystarczająca, jednak znaczna ich część znajduje się w złym stanie technicznym.

Pomimo niezaprzeczalnych walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych na terenie Gminy Nur brak jest sieci szlaków i tras turystycznych. Przez obszar gminy przebiega

jeden pieszy szlak turystyczny oraz kajakowe szlaki wodne. Nie zostały tu wyznaczone szlaki rowerowe ani konne.

Przez teren gminy Nur przebiega oznakowany zielony Pieszy Szlak Turystyczny PTTK (PL-261-z) relacji Ciechanowiec (gmina Ciechanowiec, powiat wysokomazowiecki) – Gąsiorowo (gmina Zaręby Kościelne, powiat ostrowski).¹ Długość tego szlaku wynosi 70 km. Na terenie gminy prowadzi on przez wsie Zaszaków, Ślepowrony, Obryte, Ołowskie, Murawskie Nadbużne, Myślibory, Kossaki, Kamianka, Nur, Ołtarze – Gołacze i Zuzela i umożliwia zwiedzanie takich atrakcji jak, zabytkowy kościół, cmentarz i muzeum pamiątek po Prymasie Tysiąclecia Stefanie Wyszyńskim w Zuzeli.

Turystyka wodna na terenie gminy jest możliwa dzięki rzekom Bug i Nurzec. Na brzegach tych rzek nie ma specjalnie przystosowanych stanic wodnych. Rzeki te mają stosunkowo wartki nurt co sprzyja turystyce wodnej. W przypadku rzeki Bug odcinkiem proponowanym do przepłynięcia kajakiem Niemirów – Serock, która obejmuje cały szlak Bugu – od granicy państwa po Zalew Zegrzyński.

Infrastruktura wodno – kanalizacyjna

Na terenie Gminy Nur działają trzy stacje wodociągowe, które dostarczają wodę do dwudziestu jeden sołectw. Zwodociągowane zostały wszystkie wsie, brak jedynie sieci na terenach zabudowy kolonijnej. Sieć wodociągowa obejmuje 61,98 km rurociągów i 1167 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Zwodociągowanie gminy kształtuje się na poziomie 98%. Najwięcej budynków mieszkalnych posiada podłączenia do sieci wodociągowej w miejscowości Zakrzewo Słomy (100%), Myślibory (96%), Ołowskie (95%) oraz Kossaki (92%).

W poniższej tabeli nr 1 przedstawiono szczegółową charakterystykę sieci wodociągowej na terenie gminy.

¹ http://ktpzg.pttk.pl/pliki/Wykaz_szlakow_podlaskie.pdf

Tabela nr 1. Zestawienie danych o sieci wodociągowej na terenie Gminy Nur

Nazwa miejscowości	Długość czynnej sieci wodociągowej [km]	Przyłącza wodociągowe		Źródło zasilania w wodę
		ilość [szt.]	długość [km]	
Nur, Łęg Nurski, Nur Kolonia Zachodnia	11,36	294	6,27	Nur
Ołtarze Gołacze	1,84	76	2,035	Nur
Zuzela	2,90	67	2,609	Zuzela
Zakrzewo Słomy	0,90	24	0,9	Zuzela
Kałęczyn	3,10	38	1,8	Zuzela
Godlewo-Warsze Godlewo-Mierniki	2,10	44	0,844	Zuzela
Godlewo Wielkie	2,20	32	0,6	Zuzela
Strękowo	2,20	31	1,017	Ołowskie
Strękowo Nieczykowskie	3,00	16	0,7	Ołowskie
Godlewo Milewek	2,10	21	0,927	Ołowskie
Żebry Laskowiec	3,88	77	2,6	Ołowskie
Żebry Kolonia	1,90	24	1,45	Ołowskie
Nur Kolonia Wsch.	0,50	34	1,228	Ołowskie
Kramkowo Lipskie	3,30	41	1,029	Ołowskie
Kamianka Stokowo	1,40	17	0,3	Ołowskie
Kamianka Nadbużna	1,00	17	0,3	Ołowskie
Kossaki	0,90	55	1,149	Ołowskie
Murawskie Nadbużne	1,40	52	1,005	Ołowskie
Myślibory	0,70	25	0,825	Ołowskie
Ołowskie	0,80	19	0,650	Ołowskie
Obryte	2,50	34	0,73	Ołowskie
Słepowrony	1,90	37	1,0	Ołowskie
Zaszków	5,40	74	3,259	Ołowskie
Zaszków Kolonia	4,70	18	1,631	Ołowskie
Razem:	61,98	1167	34,858	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nur, stan na 31.12.2014 r.

Wodociąg zasilany jest z ujęć wód podziemnych zlokalizowanych w miejscowościach Nur, Zuzela, Ołowskie, które czerpią wodę z poziomu czwartorzędowego.

W Nurze woda pobierana jest z dwóch studni i uzdatniana w stacji uzdatniania wody, zgodnie z warunkami zawartymi w pozwoleniu wodnoprawnym ROŚ.6341.1.35.2011, które zostało wydane 20 października 2011 r. i obowiązuje do 31 października 2021 r. Woda pobierana z ujęcia w Nurze za pomocą systemu wodociągowego (ø 110, ø 150) zaopatruje miejscowość gminną Nur oraz Nur Kolonia Zachodnia, Łęg Nurski, Ołtarze – Gołacze.

W Zuzeli woda pobierana jest z dwóch studni i uzdatniana w stacji uzdatniania wody, zgodnie z warunkami zawartymi w pozwoleniu wodnoprawnym ROŚ.6341.1.29.2011, które zostało wydane 17 sierpnia 2011 r. i obowiązuje do 31 sierpnia 2021 r. Woda ujmowana z ujęcia w Zuzeli za pomocą systemu wodociągowego (ø 150, ø 160, ø 110, ø 100, ø 80) zaopatruje miejscowości Zuzela, Zakrzewo – Słomy, Kałęczyn, Godlewo – Warsze, Godlewo – Mierniki, Godlewo Wielkie.

W Ołowskich woda pobierana jest z trzech studni i uzdatniana na stacji uzdatniania wody, zgodnie z warunkami zawartymi w pozwoleniu wodnoprawnym RLO.6223-1-4/07. Woda pobierana z tego ujęcia za pomocą systemu wodociągowego (Ø 160) doprowadzana jest do miejscowości Ołowskie, Myślibory, Murawskie Nadbużne, Kossaki, Kamianka Nadbużna, Nur Kolonia Wschodnia, Kamianka – Stokowo, Kramkowo Lipskie, Zasków – Kolonia, Kolonia Żebry – Kolonia, Żebry – Laskowiec, Strękowo, Strękowo Nieczykowskie, Godlewo – Milewek. Za pośrednictwem rur o średnicy Ø 225 woda doprowadzana jest do miejscowości Obryte, Ślepowrony, Zasków – Kolonia, Zasków.

W poniższej tabeli nr 2 przedstawiono charakterystykę stacji uzdatniania wody zlokalizowanych na terenie Gminy Nur.

Tabela nr 2. Charakterystyka stacji uzdatniania wody na terenie Gminy Nur

Ujęcie	Zasoby zatwierdzone [m³/h]	Głębokość studni [przedział w m]	Typ ujęcia	Pobór wód [m³/dobę]	Strefa ochrony pośredniej
Nur	24	57 - 58	Wdc	266,5	brak
Ołowskie	52	57 - 59	Wdc	696	brak
Zuzela	93	96,5 - 99	Wdc	424,2	brak

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nur, stan na 31.12.2014 r.

W Gminie Nur wody podziemne nie są wykorzystywane na potrzeby przemysłu. W tabeli nr 3 przedstawiono zużycie wody na terenie gminy w latach 2005 – 2014.

Tabela nr 3. Zużycie wody na terenie Gminy Nur w latach 2000 – 2014

	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Zużycie wody ogółem [dam ³]	111,2	124,4	123,2	183,6	175,0	159,0
Rolnictwo i leśnictwo	-	-	-	-	29,0	29,0
Eksploracja sieci wodociągowej	111,2	124,4	123,2	183,6	146,0	133,0
Eksploracja sieci wodociągowej – gospodarstwa domowe	105,0	120,6	118,7	120,5	100,0	100,0
Zużycie wody na 1 mieszkańca	34,5	40,5	40,8	61,7	59,6	55,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Na terenie Gminy Nur nie funkcjonuje sieciowy system odprowadzania ścieków, gmina nie należy ona do aglomeracji ściekowej. Ścieki wytwarzane na terenie jednostki administracyjnej gromadzone są w podziemnych zbiornikach asenizacyjnych i za pomocą taboru asenizacyjnego wywożone są na oczyszczalnię ścieków w Ciechanowcu.

W związku z powyższym samorząd lokalny podjął działania mające na celu budowę oczyszczalni przydomowych dofinansowanych ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Informacje na temat lokalizacji oczyszczalni ścieków na terenie gminy prezentuje tabela nr 5.

Tabela nr 4. Gospodarowanie ściekami na terenie Gminy Nur w latach 2000 – 2014

	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Zbiorniki bezodpływowe	b.d.	580	580	580	580	580
Oczyszczalnie przydomowe	b.d.	18	163	163	163	258

b.d. - brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Tabela nr 5. Lokalizacja przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Nur

Miejscowość	Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	Miejscowość	Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków
Nur	18	Żebry-Laskowiec	10
Nur Kolonia Wschodnia	5	Żebry-Kolonia	14
Łęg Nurski	2	Kramkowo Lipskie	7
Ołtarze Gołacze	26	Kamianka Stokowo	1
Zuzela	11	Kamianka Nadbużna	2
Zakrzewo Słomy	9	Kossaki	12
Kałęczyn	10	Murawskie Nadbużne	13
Godlewo Mierniki	11	Myślibory	1
Godlewo Warsze	7	Ołowskie	9
Godlewo Wielkie	17	Obryte	6
Godlewo Milewek	9	Ślepowrony	10
Strękowo	9	Zaszków	23
Strękowo Nieczykowskie	9	Zaszków Kolonia	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nur, stan na 31.12.2014 r.

Na terenie gminy Nur nie występuje zbiorczy system odprowadzania wód deszczowych. Wody opadowe odprowadzane są bezpośrednio do gruntu. Wody opadowe z większości dróg publicznych odprowadzane są do rowów odwadniających i następnie kierowane są do lokalnych cieków wodnych. Wody opadowe odprowadzane w ten sposób nie są oczyszczane.

Gospodarka odpadami na terenie gminy Nur odbywa się w oparciu o zorganizowany system odbioru odpadów, którym jest objętych 100% mieszkańców gminy. Na terenie gminy nie występują duże podmioty gospodarcze generujące znaczne ilości odpadów. Głównym rodzajem są odpady komunalne powstające w gospodarstwach domowych, odpady

charakterystyczne dla działalności rolniczej oraz odpady powstałe w wyniku drobnej działalności usługowej i handlowej. W tabeli nr 6 przedstawiono informacje na temat ilości odpadów powstających na terenie gminy na przestrzeni ostatnich lat.

*Tabela nr 6. Gospodarka odpadami na terenie Gminy Nur w roku 2005
oraz w latach 2010 – 2014*

	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku ogółem [Mg]	45,76	97,34	110,58	149,50	216,62	259,0
Ogółem na mieszkańca [kg]	14,3	31,4	36,3	50,0	73,2	89,1
Z gospodarstw domowych [Mg]	40,57	74,75	88,39	114,76	195,08	231,92
Odpady z gospodarstw domowych na jednego mieszkańca [kg]	12,6	24,1	29,0	38,4	65,9	79,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

W poniższych tabelach przedstawiono informacje na temat rodzajów i ilości odpadów komunalnych zebranych z terenu Gminy Nur w 2014 r. (na podstawie *Sprawozdania Wójta z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi za 2014 r.*).

Tabela nr 7. Informacja o masie i sposobie zagospodarowania odpadów komunalnych odebranych z terenu Gminy Nur w 2014 r.

Nazwa i adres instalacji do zagospodarowania odpadów	Kod odebranych odpadów komunalnych	Rodzaj odebranych odpadów komunalnych	Masa odebranych odpadów [Mg]	Sposób zagosp. odebranych odpadów
Instalacja do mechaniczno – biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych w Czerwonym Borze	20 03 01	Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	256,5	R-12
	15 01 06	Zmieszane odpady opakowaniowe	25,9	R-12
	15 01 02	Odpady z tworzyw sztucznych	2,9	R-12
	20 02 03	Odpady nie ulegające biodegradacji	34,5	R-12
Składowisko odpadów w Woli Suchożebrskiej	20 03 01	Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	2,3	D-5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur

*Tabela nr 8. Poziom recyklingu wybranych rodzajów odpadów odebranych z terenu
Gminy Nur w 2014 r.*

Kod odebranych odpadów komunalnych	Rodzaj odebranych odpadów komunalnych	Masa odebranych odpadów [Mg]	Masa odpadów poddanych recyklingowi [Mg]
15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	2,9	2,9
15 01 06	Zmieszane odpady opakowaniowe, w tym:	25,9	0
15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	10,2	13,6
15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	9,0	13,8
15 01 07	Opakowania ze szkła	3,8	6,0
15 01 04	Opakowania z metali	3,1	9,4
Osiągnięty poziom recyklingu		17,9%	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur

Na terenie gminy od sierpnia 2013 r. funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), zlokalizowany w m. Nur, przy ul. Czyżewskiej 1 (dawny SKR), do którego mieszkańcy we własnym zakresie mogą dostarczać posegregowane odpady komunalne pochodzące z gospodarstw domowych, nie pochodzące z prowadzonej produkcji rolniczej lub z innej formy działalności gospodarczej. Odpady komunalne zmieszane nie są odbierane. Do PSZOK można dostarczać następujące odpady pochodzące z gospodarstw domowych:

- zużyty domowy sprzęt elektryczny i elektroniczny, żarówki i świetlówki
- zużyte opony samochodów osobowych,
- zużyte baterie i akumulatory (od samochodów osobowych),
- nadmiar odpadów komunalnych segregowanych (w workach foliowych),
- odpady pochodzące z drobnych prac budowlanych rozbiórkowych i remontowych w gospodarstwach domowych.

Nie będą przyjmowane takie odpady jak:

- materiały zawierające azbest, papy,
- szyby samochodowe, szkło zbrojone i hartowane.

W 2014 r. w ramach PSZOK zebrano 9,4 Mg odpadów wielkogabarytowych (20 03 07).

Odpady pochodzące z działalności gospodarczej, w tym również produkcji rolniczej (folie, worki po nawozach, sznurki, siatki, opakowania po środkach ochrony roślin, opony i części od maszyn rolniczych) odbierane będą po zawarciu odrębnej umowy na ich odbiór.

Gmina Nur należy do Zachodniego Regionu Gospodarki Odpadami województwa podlaskiego. Na terenie gminy nie występuje składowisko odpadów. Przedsiębiorca wyłoniony w przetargu wywozi odpady na składowisko w m. Czerwony Bór (powiat zambrowski, województwo podlaskie). Na terenie Gminy nie występują instalacje do odzysku i unieszkodliwiania odpadów oraz mogilniki.

Gospodarka energetyczna

Zasilanie Gminy Nur w energię elektryczną odbywa się z Głównych Punktów Zasilających (GPZ), zlokalizowanych na terenie Czyżewa oraz Ciechanowca, za pomocą sieci elektroenergetycznych średniego (SN 15 kV) i niskiego napięcia (nn). Przez teren gminy przebiega linia NN 400kV relacji Miłosna – Narew. W obszarze gminy funkcjonują 54 słupowe stacje transformatorowe, które służą transformacji średniego napięcia na użytkowe napięcie niskie. Sieć elektroenergetyczna niskiego napięcia przyjmuje formę napowietrzną i kablową.

Przez teren Gminy Nur nie przebiegają sieci magistralne gazu ziemnego. Obszar gminy nie jest zasilany w gaz przewodowy.

Na terenie Gminy Nur nie występuje zorganizowany system grzewczy. Zaopatrzenie w ciepło odbywa się z indywidualnych kotłowni, które w większości opalane są węglem kamiennym i drewnem. Tego typu rozproszone źródła niskiej emisji powodują w okresach grzewczych znaczny wzrost poziomu zanieczyszczeń w powietrzu.

Obsługa telekomunikacyjna

Na terenie Gminy Nur obsługa telekomunikacyjna odbywa się za pośrednictwem sieci napowietrznych i kablowych. Na terenie miejscowości Nur zlokalizowane są dwie stacje bazowe telefonii komórkowej na działkach nr 317/1 i 1047/1.

2.3. Zasoby przyrodnicze i obszary chronione

Na obszarze gminy Nur dominującą formację roślinną stanowi roślinność użytków rolnych. Grunty orne zajmują nieco ponad 60% powierzchni gminy. Łąki i pastwiska (13%) występują głównie na terenie dolin rzek, często w miejscach podmokłych. Ze względu na wysoki poziom wody gruntowej wykształciły się tam łąki wilgotne z rzędu *Molinietalia*. Na terenie nie użytkowanych łąk, w pobliżu cieków i w dolinie Bugu przy starorzeczach łąki zarastają przez roślinność łęgów olszowych.

Lasy zajmują w gminie Nur bardzo niewielki obszar (nieco ponad 17% powierzchni gminy – 1.650,21 ha) i w głównej mierze są lasy prywatne. Lasy w gminie charakteryzuje wysoki stopień rozdrobnienia, nie występują tu zwarte kompleksy leśne. Porastają gleby o bardzo niskiej przydatności dla rolnictwa, należące do siedliska kontynentalnego boru

mieszanego, w którego drzewostanie dominuje sosna, sporadycznie pojawia się brzoza i dąb. Odmienne siedliska występują w dolinach rzecznych, pojawiają się tu łągi i olsy. Występującymi gatunkami są topole i wierzby. Analiza występujących w gminie Nur typów siedliskowych lasu wskazuje na zdecydowaną dominację borów (monokultury sosny). Siedliska grądu lipowo – dębowo – grabowego występujące w środkowej, wschodniej i północnej części gminy ze względu na ich stosunkowo dużą przydatność dla rolnictwa są wykorzystywane jako tereny upraw. Na obszarze gminy można wyróżnić większe zespoły leśne:

- w południowo – zachodniej części gminy (okolice miejscowości Zuzela, Ołtarze-Gołacze) – głównie zespoły sosnowe na polach piasków wydmych,
- w południowo – wschodniej części gminy (okolice miejscowości Murawskie Nadbużne, Myślibory, Zasków – Kolonia) – głównie ubogie monokultury sosnowe,
- w środkowo – północnej części gminy (wsie o prefiksie Godlewo) – głównie sosna.

Administracyjnie lasy należą do Nadleśnictwa Rudka ², podlegającemu Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku. Gmina przynależy do leśnictwa Nur. Gospodarka leśna gminy podporządkowana jest planom urządzenia lasu (Lasy Państwowe) oraz uproszczonym planom urządzenia lasu (lasy niestanowiące własności Skarbu Państwa). Obecnie obowiązującym dla Nadleśnictwa Rudka jest plan na lata 2008 – 2017. Dla każdej miejscowości gminnej opracowany został uproszczony plan urządzenia lasu na okres od 2009 do 2018. Na terenie gminy występują niewielkie obszarowo lasy pełniące funkcję ochronną – są to lasy wodochronne znajdujące się w sąsiedztwie m. Kramkowo Lipskie (o łącznej powierzchni 8,14 ha).

Nadleśnictwo Rudka corocznie wykonuje odnowienia i zalesienia oraz prowadzi prace pielęgnacyjne, których celem jest zwiększenie odporności drzewostanów na działanie czynników szkodliwych, osiągnięcie jakościowo lepszej produkcji drewna, regulowanie składu gatunkowego, zachowanie zdolności produkcyjnej siedlisk. Widocznym efektem tych działań jest wzrastająca powierzchnia ogólna lasów na przestrzeni ostatnich lat.

Gospodarcze wykorzystanie lasów na terenie Gminy Nur ogranicza się do pełnienia przez nie funkcji ekologicznej, pozyskiwania drewna oraz zbierania grzybów i owoców leśnych. Przez wzgląd na niewielką lesistość ogólną w Gminie Nur wycinka drzew powinna dotyczyć wyłącznie drzewostanu zniszczonego bądź stanowiącego zagrożenie dla ludzi. W miejsce wyciętych drzew powinny pojawiać się nowe nasadzenia.

Wyraźnie widocznym elementem szaty roślinnej Gminy Nur są zadrzewienia przydrożne i śródpolne, które chronią grunty orne przed nadmierną erozją wietrzną. Obszarom zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej jednorodzinnej towarzyszy roślinność ozdobna.

² www.rudka.bialystok.lasy.gov.pl

Według podziału geobotanicznego Polski ³ Gmina Nur znajduje się w dziale Północnym, pododdziale Północny Pas Wielkich Dolin i Wysoczyzn Podlaskich, w krainie Łomżyńskiej. Cechami charakterystycznymi dla tego regionu jest brak w drzewostanie buka, jodły, cisa, natomiast obecność lasów świerkowych oraz niewielki udział flory kserotermicznej.

Miejszem zagęszczenia rzadkich gatunków roślin jest w gminie dolina rzeki Bug. Występują tu gatunki roślin chronionych tj. grzybień biały i rzadkich m.in.: lepiężnik kutnerowaty, namulnik brzegowy, trędownik zwyczajny, dziewanna fioletowa, tojeść bukietowa, skrzyp łąkowy. W niektórych fragmentach doliny zachowały się siedliska chronione niżowego łągu wierzbowo – topolowego, starorzecza ze zbiorowiskami z rzędu *Nymphaeion* i *Potamogetonion*.

Obszar Gminy Nur nie wyróżnia się szczególnymi walorami świata zwierząt. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, iż rozległe tereny dolin rzecznych (głównie Bugu i Nurca) są ważną ostoją dla wielu gatunków zwierząt związanych z ekosystemami wodno – łąkowymi. Tereny te wchodzą w skład ponadlokalnych korytarzy ekologicznych, dlatego też można stwierdzić, iż obszary dolinne stanowią istotne szlaki migracji fauny.

Poza obszarami dolinnymi świat zwierzęcy w gminie reprezentowany jest przez gatunki typowe dla obszarów nizinnych wiejskich (tj. gryznie polne) oraz terenów sąsiadujących ze zbiorowiskami leśnymi. Szlaki migracyjne wielu gatunków zwierząt napotykają na swej drodze bariery antropogeniczne w postaci osad ludzkich oraz dróg o wysokim natężeniu ruchu pojazdów (droga krajowa nr 63 i wojewódzka nr 694).

Obiekty i obszary chronione na podstawie przepisów *ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (tj. Dz. U. z 2015 r., poz. 1651 z późn. zm.), reprezentowane są na terenie Gminy Nur przez Nadbużański Park Krajobrazowy, Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Bugu i Nurca, obszary NATURA 2000 oraz pomniki przyrody. Poniżej przedstawiono ich krótką charakterystykę.

Nadbużański Park Krajobrazowy został powołany w 1993 r., zaś w 1999 r. został powiększony o tereny doliny Bugu w gminach Nur i Zaręby Kościelne. Obecnie podstawę prawną jego funkcjonowania jest obecnie *Rozporządzenie Nr 3 Wojewody Mazowieckiego z dnia 15.03.2005 w sprawie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego* (Dz. Urz. Woj. Maz. Nr 66, poz. 1701 z późn. zm.). Park wraz z otuliną obejmuje obecnie obszar o powierzchni całkowitej 113.671,7 ha, w tym otulina stanowi obszar o powierzchni 39.535,2 ha.

Park wraz z otuliną zlokalizowany jest na terenie gmin: Nur i Zaręby Kościelne w powiecie ostrowskim; gmin: Ceranów, Sterdyń, Kosów Lacki, miasta Kosów Lacki w powiecie sokołowskim; gmin: Liw, Łochów, Miedzna, Sadowne, Stoczek, Korytnica, miasta Łochów w powiecie węgrowskim; gmin: Pokrzywnica, Pułtusk; miasta Pułtusk w powiecie pułtuskim; gmina Jadów w powiecie wołomińskim, a ponadto powiększa się Park i jego otulinę o tereny następujących gmin: Platerów w powiecie łosickim; gmin: Przesmyki, Korczew, Paprotnia w powiecie siedleckim; gmin: Sabnie, Repki, Sterdyń w powiecie sokołowskim.

³ Matuszkiewicz J.M., *Krajobrazy roślinne i regiony geobotaniczne Polski*, 1993 r.

W obrębie Gminy Nur ochroną w postaci Parku Krajobrazowego jest objęte ok. 4,2% gruntów, natomiast otulina zajmuje ok. 3,5% powierzchni.

Strategiczne cele ochrony dla Parku można podzielić na trzy grupy priorytetów:

- 1) w zakresie wartości przyrodniczych: zachowanie swobodnie meandrującej nizinnej rzeki Bug i jego doliny z dużą ilością starorzeczy i odnóg, zachowanie pozostałości dużych kompleksów leśnych, bogactwa szaty roślinnej obejmującej liczną grupę chronionych i rzadkich gatunków roślin i zbiorowisk roślinnych, zachowanie muraw psammofilnych i kserotermicznych oraz łągów nadrzecznych,
- 2) w zakresie wartości historycznych i kulturowych: zachowanie swoistego charakteru zabudowy wiejskiej, tradycyjnej funkcji wsi oraz rozwój rękodzielnictwa ludowego,
- 3) w zakresie ochrony walorów krajobrazowych: zachowanie w niewielkim stopniu przekształconego krajobrazu rolniczego, wysokich skarp erozyjnych wysoczyzn okalających rzeki Bug i Narew oraz tarasu nadzalewowego z licznymi parabolicznymi wydmami.

Obszar parku charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem krajobrazu. Największym jego walorem jest zachowana dolina Bugu, z meandrującą rzeką, licznymi starorzeczami i wyspami w nurcie oraz piaszczystymi łachami i skarpami. Oprócz doliny do parku wchodzi również kompleksy leśne – pozostałości dawnych puszczy, które zajmują około 36% powierzchni parku.

Dominują bory sosnowe, porastające ubogie, piaszczyste siedliska, które sosna dobrze jednak znosi. Nadrzeczne tereny to kontrast wielu środowisk, suche piaszczyste wydmy graniczą z torfowiskami, a podmokłe lasy łąkowe z borami sosnowymi. Zachowało się tu jeszcze sporo cennych lasów łąkowych. W dolinie Bugu spotyka się większe obszary zarośli łożowych (czyli wierzbowych) z udziałem rzadkiej wierzybki śniadej. Niewielkie powierzchnie na żyzniejszych glebach zajmują grądy. Znaczne obszary parku pokrywają laki zalewowe.

Spośród licznych rzadkich gatunków, także tych pod ścisłą ochroną gatunkową, roślin leśnych na uwagę zasługują: wawrzynek wilczełyko, orlik pospolity, lilia złotogłów, naparstnica zwyczajna, zimozioł północny, naparstnica zwyczajna. Przez teren Parku przechodzą granice zasięgów geograficznych takich gatunków jak lepnica litewska, sasanka Tekli, zimozioł północny, smagliczka drobna. Z Polskiej Czerwonej Księgi Roślin wskazującej gatunki zagrożone na terenie NPK stwierdzono 6 gatunków roślin (widlicz cyprysowaty, starodub łąkowy, wielosił błękitny, czarcikęsik Kluka, cibora żółta, turzyca luźnokępkowa). Występują tu gatunki typowe dla innych regionów kraju jak np. lepieńnik kutnerowaty – gatunek nadmorski czy parzydło leśne gatunek typowy dla terenów górskich. Bogactwo środowisk wpływa korzystnie na liczebność występujących tu zwierząt.

Wśród zwierząt największą grupę cennych gatunków stanowią ptaki. Stwierdzono tu występowanie ponad 200 gatunków, w tym ponad 150 łąkowych. Do najrzadszych należą związane z obszarami podmokłymi i dolinami rzecznyymi takie gatunki jak: kulik wielki, kszysk, rybitwa rzeczna, białoczelna, błotniak stawowy, brodziec piskliwy, sieweczki rzeczna i obrożna. W norach na stromych nadrzecznych skarpach gnieźdzą się zimorodek i kolonijnie jaskółka

brzegówka. Nad wodami pospolita jest czapla siwa. Dolina Bugu jest ostoją ornitologiczną o międzynarodowej randze i odgrywa ogromną rolę jako trasa przelotu oraz miejsce odpoczynku i żerowania ptaków migrujących. Populacje derkacza, sieweczki obrożnej, brodźca krwawodziobego czy kolonie rybitwy czarnej i jaskółki brzegówki należą do największych w kraju. Oprócz nich wymienić warto siewczkę rzeczną, rybitwę białoczelną, brodźca piskliwego i samotnika. Coraz liczniej występują żurawie, w niedostępnych lasach gniazdują rzadkie bociany czarne i orliki krzykliwe.

Poza niezbywalnymi atrakcjami przyrodniczymi Nadbużański Park Krajobrazowy, to także obszar, na którym znajdują się rozległe tereny o zachowanym tradycyjnym wiejskim krajobrazie kulturowym. W licznych wsiach i miasteczkach spotkać można jeszcze przykłady dominującej tu niegdyś drewnianej zabudowy, a także – niemal niezliczone – kapliczki i krzyże przydrożne. Na łąkach rozrzucone są typowe dla regionu stodółki i brogi. Wędrując po nadbużańskich szlakach spotkać można zespoły pałacowe o randze ponadregionalnej.

Cześć obszaru Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego została wytypowana do sieci NATURA 2000 wytyczonej przez Unię Europejską, co nadało mu europejską rangę wśród obszarów chronionych. Natura 2000 jest to europejski system obszarów objętych ochroną przyrody, połączonych korytarzami ekologicznymi, tworzących razem spójną funkcjonalnie sieć ekologiczną. Program ten obejmuje ochronę dziedzictwa przyrodniczego Europy oraz realizację idei zrównoważonego rozwoju. Daje szansę zachowania cennych, a często zagrożonych siedlisk, zapewnienia dogodnych warunków bytowania florze i faunie, a także integracji ochrony przyrody z działalnością człowieka.

Na obszarze Parku ulokowane są rezerваты przyrody: Biele, Bojarski Grąd, Czaplowizna, Dębniak, Dzierżeńska Kępa, Jegiel, Kaliniak, Moczydło, Mokry Jegiel, Podjabłońskie, Przekop, Sterdyń, Śliże, Wilcze Błota; a planowane są trzy następne: Brzoza, Dolina Liwca oraz Las Parowy.

Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Bugu i Nurca został utworzony w 1999 r. Jego granice reguluje *Rozporządzenie Nr 14 Wojewody Mazowieckiego z dnia 15 kwietnia 2005 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Bugu i Nurca* (Dz. Urz. Woj. Maz. Nr 91, poz. 2446). Obszar ten, o całkowitej powierzchni 2.921 ha, w części znajdującej się województwie mazowieckim znajduje się w granicach Gminy Nur. OChK sąsiaduje z Nadbużańskim Parkiem Krajobrazowym na wschodnim skraju wsi Kossaki. Następnie granica przebiega wzdłuż drogi powiatowej nr 2628W przez wsie: Murawskie Nadbużne, Ołowskie, Obryte, Ślepowrony, Zaszków dochodząc do granicy z województwem podlaskim.

Analizowany Obszar charakteryzuje się krajobrazem o dużym stopniu naturalności, z dobrze zachowanymi, cennymi walorami przyrodniczymi i kulturowymi. Teren jest tu dość płaski, lecz urozmaicony wyniesieniami i małymi powierzchniowo lasami – głównie sosnowymi, a bliżej Bugu także bagiennymi olszynami i łągami wierzbowo-topolowymi. Wraz z polami, łąkami, dolinami mniejszych rzek i starorzeczami Bugu tworzą one tzw. krajobraz mozaikowy.

Rzeka Nurzec, której dolny ok. 8 – kilometrowy odcinek znajduje się w granicach OchK, charakteryzuje się krętym biegiem. Meandry i zakola wijące się wśród pól i lasów stanowią ostoję dla wielu cennych gatunków zwierząt żyjących nad wodą np. bobrów, wydr i różnych ptaków.

Obszar NATURA 2000 – Dolina Dolnego Bugu (PLB140001) na terenie Gminy Nur zajmuje powierzchnię 1.283,0 ha, funkcjonalnie powiązany jest z obszarami NATURA 2000 – Ostoja Nadbużańska (PLH 140011) i Puszcza Biała (PLB 140007). Wyznaczony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25, poz. 133, ze zm.), które poprzedzone było Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313 z późn. zm.).

Obszar obejmuje odcinek doliny dolnego i środkowego Bugu o łącznej długości ok. 260 km, począwszy od ujścia Krzny pod Terespołem aż do Zalewu Zegrzyńskiego. Szeroka dolina Bugu zachowała się w stanie zbliżonym do naturalnego, z nieuregulowanym, silnie meandrującym korytem, licznymi starorzeczami i wyspami w nurcie, piaszczystymi łachami i skarpami oraz zespołami nadbrzeżnych łąk, torfowisk, zarośli i lasów. Największe powierzchnie na terenie obszaru zajmują suche, ekstensywnie użytkowane pastwiska. Tereny bagienne są usytuowane głównie przy ujściach rzek oraz wokół starorzeczy.

Dolina miejscami jest szeroka na kilka kilometrów, miejscami zaś zwęża się do kilkuset metrów i głęboko wcina w otaczające ją wysoczyzny, a jej krawędzie tworzą wysokie na kilkadziesiąt metrów skarpy. Elementem urozmaicającym krajobraz są także rozcinające wysoczyzny doliny większych dopływów Bugu. W dolnym odcinku dolina Bugu jest znacznie szersza, w wielu miejscach ograniczona wałami przeciwpowodziowymi. Towarzyszą jej tu rozległe obszary łąk, w tym również łąk zalewowych, lasów łęgowych oraz borów sosnowych, które porastają nadrzeczne skarpy i piaszczyste wydmy.

Różnorodność zbiorowisk roślinnych i krajobrazów przyrodniczych w dolinie rzeki stwarzają warunki bytowania licznych rzadkich gatunkom zwierząt i roślin. Szczególnym bogactwem przyrodniczym odznaczają się rozległe nadbużańskie łąki, jakie wykształciły się w rozszerzeniach doliny, pomiędzy jej krawędzią a korytem rzeki. Wysokie trawy, samotne potężne dęby i grupki starszych drzew, otaczających wypełnione wodą zagłębienia terenu, a także fragmenty nadrzecznych lasów łęgowych, stanowią siedlisko i żerowisko licznych gatunków zwierząt, przede wszystkim ptaków. Sama rzeka Bug jest kręta, miejscami rozlewając się szeroko i tworząc liczne porośnięte wikliną wyspy oraz piaszczyste łachy, to znów zwęża, tworząc bystrza i podmywając strome obrywy. Jej brzegi są raz wysokie i urwiste, to znów łagodnie nachylone i piaszczyste, a innym znów razem bagniste i niedostępne. To właśnie na nadbużańskich wyspach i łachach oraz na nadrzecznych łąkach gnieździ się najwięcej rzadkich gatunków ptaków, których występowanie związane jest z szerokimi, zachowanymi w stanie naturalnym dolinami dużych rzek.

Obszar specjalnej ochrony ptaków Dolina Dolnego Bugu jest terenem chroniącym rzadkie i zagrożone w skali europejskiej gatunki ptaków, które znajdują tu optymalne siedliska

bytowania, rozrodu i żerowania. Zajmuje ponad 74 tys. ha, a o jego charakterze decydują przede wszystkim trwałe użytki zielone położone w dolinie rzecznej, dominujące na tym terenie. Ponadto istotny udział mają lasy zarządzane przez Nadleśnictwa. Zgodnie ze Standardowym Formularzem Danych (SDF) dla obszaru Natura 2000, tereny rolnicze zajmują ok. 75%, lasy – ok. 20%, a wody śródlądowe – 5% powierzchni obszaru.

Obszar Natura 2000 Dolina Dolnego Bugu obejmuje dolinę rzeki Bug wraz z łąkami, mokradłami i kompleksami stawów rybnych oraz otaczające ją lasy łąkowe, olsy i zespoły zarośli. System cieków tworzy rzeka Bug i jej dopływy. Jest to obszar o dominujących funkcjach rolniczych z największym udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk. Do ostoi włączony jest także kompleks lasów liściastych między m. Drażniew i Platerów.

Zgodnie ze Standardowym Formularzem Danych, przedmiotami ochrony obszaru specjalnej ochrony ptaków Dolina Dolnego Bugu są następujące gatunki ptaków, dla których ochrony wyznaczono ww. obszar Natura 2000:

- 1) bocian czarny *Ciconia nigra* – ocena ogólna „C”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji);
- 2) bocian biały *Ciconia ciconia* – ocena ogólna „B”, liczebność 287 par
- 3) cyranka *Anas querquedula* – ocena ogólna „B”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 4) płaskonos *Anas clypeata* - ocena ogólna „B”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 5) gadożer *Circaetus gallicus* - brak oceny ze względu na usunięcie gatunku z SDF
- 6) błotniak stawowy *Circus aeruginosus* - ocena ogólna „C”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 7) błotniak łąkowy *Circus pygargus* - ocena ogólna „C”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 8) wodnik *Rallus aquaticus* - ocena ogólna „C”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 9) kropiatka *Porzana porzana* - ocena ogólna „C”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 10) zielonka *Porzana parva* – ocena ogólna „C”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 11) derkacz *Crex crex* – ocena ogólna „C”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 12) sieweczka rzeczna *Charadrius dubius*- ocena ogólna „B”, liczebność 52 pary
- 13) sieweczka obrożna *Charadrius hiaticula* - ocena ogólna „A”, liczebność 9 par
- 14) kszczyk *Gallinago gallinago* - ocena ogólna „C”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 15) rycyk *Limosa limosa* - ocena ogólna „B”, liczebność 18 par
- 16) kulik wielki *Numenius arquata* - ocena ogólna „C”, liczebność 10 par

- 17) krwawodziób *Tringa tetanus* - ocena ogólna „B”, liczebność (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 18) brodziec piskliwy *Actitis hypoleucos* - ocena ogólna „B”, liczebność 87 stanowisk
- 19) rybitwa rzeczna *Sterna hi rundo* - ocena ogólna „B”, liczebność 105 par
- 20) rybitwa białoczelna *Sternula albifrons* - ocena ogólna „B”, liczebność 80 par
- 21) rybitwa czarna *Chlidonias niger* - ocena ogólna „B”, (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 22) zimorodek *Alcedo atthis* - ocena ogólna „C”, liczebność 27
- 23) podróżniczek *Luscinia svecica* - ocena ogólna „C”, (brak aktualnych informacji o wielkości populacji)
- 24) brzegówka *Riparia riparia* - ocena ogólna „B”, liczebność 7700 par.

Ponadto na analizowanym Obszarze zidentyfikowano następujące gatunki wymienione w załączniku II do Dyrektywy Rady 92/ 43/ EWG. Są to:

- boleń pospolity (*Aspius aspius*)
- głowacz białopłetwy (*Cottus gobio*)
- kielb białopłetwy (*Gobio albipinnatus*)
- koza pospolita (*Cobitis taenia*)
- koza złotawa (*Sabanejewia aurata*)
- piskorz (*Misgurnus fossilis*)
- różanka pospolita (*Rhodeus sericeus amarus*)
- kumak nizinny (*Bombina bombina*)
- żółw błotny (*Emys orbicularis*)
- bóbr europejski (*Castor fiber*)
- wydra europejska (*Lutra lutra*)

Na terenie obszaru występują gatunki roślin wymienione w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/ 43/ EWG – starodub łąkowy (*Angelica palustris*), sasanka otwarta (*Pulsatilla patens*), leniec bezpodkwiatowy (*Thesium ebracteatum*).

Obszar NATURA 2000 – Ostoja Nadbużańska (PLH 140011) na terenie Gminy Nur zajmuje powierzchnię 175,0 ha. Stanowi on obszar mający znaczenie dla Wspólnoty, zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej z dnia 10 stycznia 2011 r. (numer aktu normatywnego C (2010) 9669), funkcjonalnie powiązany jest z obszarami NATURA 2000 – Dolina Dolnego Bugu (PLB 140001), Dolina Dolnej Narwi (PLB 140014) oraz Ostoja Nadbużańska (PLH 140011).

Ostoja obejmuje ok. 260 km odcinek doliny Bugu od ujścia Krzny do Jeziora Zegrzyńskiego. Większość doliny pokrywają suche, ekstensywnie użytkowane pastwiska. Obszary bagienne są usytuowane głównie przy ujściach rzek, dopływów Bugu oraz wokół pozostałych fragmentów dawnych koryt rzecznych. Koryto Bugu jest w większości

nie zmienione przez człowieka, pozostały tu liczne, piaszczyste wyspy, nagie lub porośnięte wierzbowymi lub topolowymi łęgami nadrzecznymi, z dobrze rozwiniętymi zaroślami wierzbowymi. Pierwsza terasa rzeki obfituje w starorzecza, zróżnicowana pod względem wielkości, głębokości i stopnia porośnięcia przez roślinność wodną. Do ostoi włączony jest także kompleks lasów liściastych między miejscowościami Drażniew i Platerów. Lasy zajmują niecałe 20% obszaru. Dominują siedliska nieleśne: łąki i pastwiska oraz uprawy rolnicze.

Szczególnie cenny jest kompleks nadrzecznych lasów o zachowanym naturalnym charakterze oraz szereg zbiorowisk łąkowych i związanych z siedliskami wilgotnymi, typowo wykształconych na dużych powierzchniach. 16 rodzajów siedlisk z tego obszaru znajduje się w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Stwierdzono tu występowanie 21 gatunków z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Jest to jeden z najważniejszych obszarów dla ochrony ichtiofauny w Polsce. Obejmuje ona 10 gatunków ryb z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG, z koza złotawą i kielbim białopłetwym. Stanowiska rzadkich gatunków roślin w tym 2 gatunki z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Bogata fauna bezkręgowców, m.in. interesujące gatunki pajaków (*Agyneta affinis*, *A. saxatilis*, *Chocorna picinus*, *Enoplognatha thoracica*, *Enophrys aequipes*, *Hahnia halveola*, *Iberina candida*, *Leptyphantus flavipes*, *Styloctetor stivus*). Obszar ma również duże znaczenie dla ochrony ptaków.

Przedmiotem ochrony na obszarze są następujące siedliska przyrodnicze:

- kod 2330 – wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi – 61,25 ha,
- kod 3150 – starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphaea*, *Potamogeton* – 683,25 ha,
- kod 3270 – zalewane muliste brzegi rzek,
- kod 4030 – suche wrzosowiska – 3,66 ha,
- kod 6120 – ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe – 95,081 ha,
- kod 6210 – murawy kserotermiczne – 0,248 ha,
- kod 6410 – zmiennowilgotne łąki trzęślicowe – 80,38 ha,
- kod 6430 – ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne,
- kod 6440 – łąki selemicowe – 568,78 ha,
- kod 6510 – niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie,
- kod 9170 – grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny,
- kod 91E0* – łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe,
- kod 91F0 – łąkowe lasy dębowo – wiązowo – jesionowe,
- kod 91I0* – ciepłolubne dąbrowy,
- kod 91T0 – sosnowy bór chrobotkowi,

oraz gatunki roślin i zwierząt:

- leniec bezpodkwiatkowy (*Thesium ebracteatum*)
- sasanka otwarta (*Pulsatilla patens*)
- starodub łąkowy (*Ostericum palustre*)
- skójką gruboskorupowa (*Unio crassus*)

- czerwонецzyk nieparek (*Lycaena dispar*)
- czerwонецzyk fioletek (*Lycaena helle*)
- zalotka wieksza (*Leucorrhinia pectoralis*)
- trzepla zielona (*Ophiogomphus cecilia*)
- jelonek rogacz (*Lucanus cervus*)
- pachnica dębowa (*Osmoderma eremita*)
- minóg strumieniowy (*Lampetra planeri*)
- minóg ukraiński (*Edenteromyzon mariae*)
- kiełb białopłetwy (*Romanogobio albipinatus*)
- boleń (*Aspius aspius*)
- różanka (*Rhodeus sariceus amarus*)
- koza (*Cobitis taenia*)
- piskorz (*Misgurnus fossilis*)
- koza złotawa (*Sabanejewia aurata*)
- głowacz białopłetwy (*Cottus gobio*)
- kumak nizinny (*Bombina bombina*)
- traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*)
- wydra (*Lutra lutra*)

Na terenie Gminy Nur występują drzewa pomnikowe, które zostały ustanowione *Rozporządzeniem Wojewody Mazowieckiego z dnia 26 lutego 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu ostrowskiego* (Dz. Urz. Woj. Maz. Nr 29, poz. 1069). Ich charakterystykę przedstawia poniższa tabela nr 9.

Tabela nr 9. Wykaz pomników przyrody na terenie Gminy Nur

Nazwa gatunkowa	Lokalizacja/ Ilość sztuk	Obwód [m] na wysokości 1,3 m	Wysokość [m]
Wiąz szypułkowy	Ołtarze Gołacze/ 2 szt.	230, 258	23, 21
Dąb szypułkowy	Ołtarze Gołacze/ 1 szt.	356	20
Dąb szypułkowy	Ołtarze Gołacze/ 1 szt.	330	21

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Wojewody Mazowieckiego z dnia 26 lutego 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu ostrowskiego (Dz. Urz. Woj. Maz. Nr 29, poz. 1069)

Gmina Nur uczestniczy w złożonych powiązaniach przyrodniczych o charakterze zewnętrznym (regionalnym i ponadregionalnym) oraz wewnętrznym (lokalnym). Wobec stosunkowo niskiego stopnia lesistości i znacznych powierzchni użytkowanych rolniczo, kluczowe znaczenie dla funkcjonowania układu ekologicznego pełni system rzek i ich dolin. Ekosystemy dolinne stanowią korytarze ekologiczne, które umożliwiają przemieszczanie się różnorodnych gatunków, zarówno roślin jak i zwierząt, między odizolowanymi siedliskami oraz swobodną wymianę genów między populacjami. Korytarze ekologiczne dolin rzecznych

pełnią podstawową funkcję w utrzymaniu bioróżnorodności – zapewniają warunki do przemieszczania się, dają możliwość schronienia, rozmnażania się i dostępu do pożywienia.

Dolina rzeki Bug oraz dolina rzeki Nurzec stanowią istotne korytarze ekologiczne, które wchodzi w skład wielkoprzestrzennego systemu obszarów węzłowych najlepiej zachowanych pod względem przyrodniczym i wzajemnie ze sobą powiązanych korytarzami ekologicznymi – krajowej sieci ekologicznej Econet – Polska. System ten zapewnia ciągłość więzi przyrodniczych w obrębie obszaru jego funkcjonowania. Obszar doliny rzeki Bug jest jednym z 46 międzynarodowych obszarów węzłowych wyznaczonych na terenie Polski, które obejmują 22% jej powierzchni. Obszar doliny Nurca jest jednym z 72 krajowych korytarzy ekologicznych, których łączna powierzchnia na terenie Polski to 274,00 km². Tak wyznaczona koncepcja powiązań przyrodniczych Econet – Polska nie posiada umocowania prawnego, jest jedynie wytyczną polityki przestrzennej.

Główne korytarze ekologiczne na terenie gminy Nur (dolina Bugu i Nurca) posiadają kontynuację przebiegu na obszarach znajdujących się poza granicą gminy: Korytarz Ekologiczny Główny GKPN-1 Dolina Dolnego Bugu, Korytarz Ekologiczny Główny GKPN-2A Puszcza Biała – Puszcza Mielnicka.

W przestrzeni Gminy Nur można również wyróżnić korytarze ekologiczne o znaczeniu lokalnym, są nimi dolina rzeki Pukawki oraz doliny jej odnóg, które pełnią funkcje sięgaczy ekologicznych. Oprócz dolin rzecznych szczególne znaczenie w systemie przyrodniczym gminy odgrywają również obszary leśne. Najważniejszymi barierami ekologicznymi, przecinającymi korytarze i ciągi ekologiczne oraz zakłócającymi ich prawidłowe funkcjonowanie są obiekty liniowe (drogi, linie elektroenergetyczne) oraz powierzchniowe (zwarta zabudowa).

Gmina Nur bierze również udział w innego rodzaju powiązaniach o charakterze ekologicznym – znajduje się w zasięgu obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”, który został wyznaczony w północno – wschodniej części Polski ze względu na wysokie walory przyrodnicze i kulturowe tego obszaru. Gmina Nur została włączona do ZPP przez wzgląd na niski stopień degradacji środowiska przyrodniczego, brak uciążliwego przemysłu oraz występowanie wartościowych cech środowiska przyrodniczego.

2.4. Jakość środowiska przyrodniczego

Źródło informacji zawartych w niniejszym rozdziale stanowią raporty Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Warszawie dotyczące stanu środowiska w województwie mazowieckim, a w szczególności:

- *Jakość i zagrożenia wód powierzchniowych w województwie mazowieckim*. Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2002 r.
- *Monitoring hałasu komunikacyjnego w 2014 roku*, www.wios.warszawa.pl
- *Monitoring pól elektromagnetycznych w 2014 roku*, www.wios.warszawa.pl
- *Monitoring rzek w roku 2011*, www.wios.warszawa.pl

- *Monitoring rzek w latach 2010 – 2014*, www.wios.warszawa.pl
- *Program ochrony powietrza dla strefy powiatu ostrowskiego*, uchwała nr 168/09 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z 12 października 2009 r.
- *Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2014*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2015 r.
- *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2002 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2003 r.
- *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2014 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2015 r.
- *Ocena stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu wód powierzchniowych województwa podlaskiego w 2014 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, 2015 r.

Jako punkt odniesienia dla *Programu* przyjęto stan środowiska na terenie Gminy na dzień 31 grudnia 2014 r. Z uwagi na dostępność wybranych danych, w *Programie* uwzględniono również lata wcześniejsze (szczególnie w zakresie danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie), w takim zakresie, w jakim wymagało tego przedstawienie danego zagadnienia. Obecnie na terenie Gminy Nur żaden z elementów środowiska przyrodniczego nie jest poddawany cyklicznym badaniom monitoringowym w zakresie jakości, w związku z czym brak jest szczegółowych danych pozwalających na scharakteryzowanie rzeczywistego stanu środowiska na terenie gminy.

Jakość wód powierzchniowych i podziemnych

Określenie rzeczywistej jakości wód powierzchniowych na terenie Gminy Nur nie jest możliwe, gdyż dla żadnego cieków przepływającego przez jej obszar, w tym także dla rzeki Bug i Nurzec, nie są wykonywane w obrębie gminy cykliczne badania w ramach krajowego monitoringu jakości wód prowadzonego przez Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska.

Kwestia czystości wód powierzchniowych na terenie Gminy Nur stanowi problem ponadlokalny. Na stan czystości rzeki Bug na terenie gminy największy wpływ, oprócz zanieczyszczeń niesionych z innych obszarów położonych w wyższych partiach zlewni (z Polski i Ukrainy), mają ścieki socjalno – bytowe z gospodarstw domowych i obiektów użyteczności publicznej oraz spływy powierzchniowe z terenów rolnych (zawierające nawozy mineralne i organiczne oraz środki ochrony roślin). Pośrednim źródłem zanieczyszczenia rzeki Bug są także jej dopływy.

Realne zagrożenie dla jakości zasobów wodnych gminy stanowi również rosnąca systematycznie liczba działek letniskowych, często nie wyposażonych nawet w proste szambo, proceder nielegalnego składowania odpadów w lasach, w przydrożnych rowach i innych zagłębieniach terenu. Pewien wpływ na jakość wód rzeki Bug mają także naturalne procesy rozkładu materii organicznej i wietrzenia skał podłoża geologicznego zachodzące w dolinie.

Ostatnie badania jakości wód rzeki Bug na wysokości Gminy Nur (punkt pomiarowo – kontrolny w Nur na terenie Gminy Ceranów, powiat sokołowski) wykonane zostały w 2001 r. Ich wyniki przedstawia poniższa tabela 10.

Tabela nr 10. Jakość wód rzeki Bug w punkcie pomiarowo – kontrolnym Nur w 2001 r.

Punkt pomiarowy/ Gmina	BZT ₅	Azot azotynowy	Fosfor ogólny	Fosforany	Zawiesina	Miano coli	Klasa wody w punkcie
	[mg O ₂ /dm ³]	[mg N – NO ₂ /dm ³]	[mg P/dm ³]	[mg PO ₄ /dm ³]	[mg/dm ³]		
Nur	12,0	0,03	0,42	0,8	108,0	0,02	NON

Kolorem czerwonym oznaczono wartości pozaklasowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Jakość i zagrożenia wód powierzchniowych w województwie mazowieckim*. Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2002 r.

Obecnie na terenie Gminy Nur nie są realizowane cykliczne badania jakości wód prowadzonych przez rzekę Bug. W poniższej tabeli nr 11 przedstawiono wyniki ostatnich dostępnych badań monitoringowych dla najbliższych w stosunku do terenu gminy punktów pomiarowo – kontrolnego.

Badania rzeki Nurzec wykonywane były przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku. Jakość wód rzeki Nurzec prezentuje poniższa tabel nr 12.

Tabela nr 11. Zestawienie ocen jednolitych części wód powierzchniowych rzeki Bug w latach 2010 – 2014

Kod jednolitej części wód	Nazwa części wód	Nazwa punktu pomiarowo - kontrolnego	Ocena – elementy biologiczne *	Ocena – elementy fizyko-chemiczne *	Ocena – substancje szczególnie szkodliwe *	Ocena – elementy hydromorfologiczne *	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan ogólny wód
2011 r.									
PLRW 200021266591	Bug od Kamianki do Kołodziejki	Bug - Frankopol	III	PSD	II	I	umiarkowany	dobry	b.d.
PLRW 200021266759	Bug od Kołodziejki do Broku	Bug - Głina Nadbużna (ppk brzegowy)	IV	PSD	II	I	słaby	PSD	b.d.
2010 – 2014 r.									
PLRW 200021266591	Bug od Kamianki do Kołodziejki	Bug - Frankopol	IV	PSD	II	I	słaby	dobry	zły
PLRW 200021266759	Bug od Kołodziejki do Broku	Bug - Głina Nadbużna (ppk brzegowy)	IV	PSD	II	II	słaby	dobry	zły

Źródło: *Monitoring rzek w 2011 r., Monitoring rzek w latach 2010 – 2014, www.wios.warszawa.pl*

Tabela nr 12. Zestawienie ocen jednolitych części wód powierzchniowych rzeki Nurzec w 2014 r.

Kod jednolitej części wód	Nazwa części wód	Nazwa punktu pomiarowo - kontrolnego	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny *	Stan ogólny wód
PLRW 20001926669	Nurzec od Siennicy do ujścia	Nurzec – Tworkowice	zły	dobry	zły

Źródło: *Ocena stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu wód powierzchniowych województwa podlaskiego w 2014 r., www.wios.bialystok.pl*

Wyjaśnienia:

* cyfry odpowiadają klasom z rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014 r.

PSD – poniżej stanu/ potencjału dobrego

Na terenie Gminy Nur nie są również prowadzone systematyczne badania jakości zwykłych wód podziemnych w ramach krajowego, regionalnego lub lokalnego monitoringu jakości. Podobnie, jak w przypadku wód powierzchniowych, głównymi zagrożeniami dla ich jakości są:

- nieuporządkowana gospodarka wodno – ściekowa, której następstwem jest migracja zanieczyszczeń z sektora bytowo – gospodarczego i komunikacyjnego do podłoża,
- wypalanie traw i ściernisk, które jest przyczyną powstawania rakotwórczych związków WWA i ich migracji do wód podziemnych,
- spływy obszarowe z pól uprawnych.

Najbliższym punktem badawczym jakości wód podziemnych, funkcjonującym w sieci krajowej, jest otwór nr 1128 (długość 21°53'37", szerokość 52°48'06"), zlokalizowany w m. Ostrowi Mazowieckiej, ujmujący czwartorzędowe wody gruntowe. Na podstawie przeprowadzonych w 2012 r. badań jakość wód w analizowanym punkcie zaliczono do III klasy jakości, przy czym wskaźnikiem odpowiadającym wodzie o niskiej jakości było żelazo.

Znaczna odległość punktu pomiarowego od granic Gminy Nur nie pozwala na wyprowadzenie prostej korelacji pomiędzy jakością badanych wód a jakością wód podziemnych na terenie analizowanej gminy.

Jakość gleb

W chwili obecnej najistotniejszym czynnikiem powodującym degradację powierzchni ziemi, w tym gleb na terenie Gminy Nur jest działalność człowieka. Najważniejsze czynniki wpływające na degradację gleb na terenie to:

- niewłaściwa uprawa gruntów ornych,
- zaorywanie użytków zielonych,
- wadliwie prowadzone melioracje (głównie odwadniające),
- nieumiejętne stosowanie nawozów i środków ochrony roślin,
- składowanie odpadów w miejscach do tego celu nieprzeznaczonych,
- depozycja zanieczyszczeń z emisji gazów i pyłów,
- zanieczyszczenia komunikacyjne wzdłuż dróg,
- postępująca urbanizacja gminy.

Wszelkie zmiany we właściwościach chemicznych gleby ujawniają się w szczególności w nadmiernym ich zakwaszeniu oraz naruszeniu równowagi jonowej.

Na terenie Gminy Nur nie są prowadzone badania jakości gleb. Badaniem właściwości agrochemiczne gleb na terenie województwa mazowieckiego zajmuje się Stacja Chemiczno – Rolnicza w Warszawie – Wesołej. Badanie te prowadzone są jednak wyłącznie na poziomie

powiatu. Na ich podstawie właściwości agrochemiczne gleb na terenie powiatu ostrowskiego scharakteryzować można w sposób następujący ⁴:

- 1) *odczyn* – 81 – 100 % gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych,
- 2) *potrzeby wapnowania* – 61 – 80 % gleb o potrzebach wapnowania koniecznych i potrzebnych,
- 3) *zasobność w fosfor* – 21 – 40 % gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości fosforu,
- 4) *zasobność w potas* – 61 – 80 % gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości potasu,
- 5) *zasobność w magnez* – 61 – 80 % gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości magnezu.

Na terenie powiatu ostrowskiego punkt monitoringu chemizmu gleb ornych, prowadzonego przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, zlokalizowany jest na terenie Gminy Małkinia Górna, w m. Zawisty Podleśne.

Jakość powietrza atmosferycznego

Na warunki aerosanitarne Gminy Nur wpływ wywierają zanieczyszczenia o charakterze punktowym, liniowym i powierzchniowym, o charakterze lokalnym, jak i napływowym.

Na terenie gminy nie występuje zorganizowana sieć ciepłownicza, pozyskiwanie energii cieplnej odbywa się w oparciu o lokalne paleniska, które w celu wytwarzania energii wykorzystują takie substancje jak węgiel kamienny, olej, gaz, drewno. Energetyczne spalanie paliw jest źródłem emisji takich substancji jak dwutlenek siarki, dwutlenek azotu czy pyły. Stężenia tych substancji rosną w okresie grzewczym i zdecydowanie maleją w okresie letnim. W wyniku skumulowania emisji z palenisk domowych okresowo wokół wsi położonych na terenach niżej położonych oraz w rejonach o słabym przewietrzaniu może wystąpić pogorszenie warunków aerosanitarnych.

Niekorzystnym zjawiskiem występującym na terenach wiejskich jest spalanie w indywidualnych kotłowniach odpadów. Konsekwencją tego jest uwalnianie do atmosfery oprócz zanieczyszczeń w postaci pyłu, dwutlenku węgla, tlenków azotu również lotnych, silnie toksycznych substancji, tj. chlorowodoru, rakotwórczych dioksyn i wielu innych.

Innym rodzajem powstających na obszarze gminy zanieczyszczeń powietrza są zanieczyszczenia pochodzenia komunikacyjnego. Przez Gminę Nur przebiega droga krajowa nr 63 i droga wojewódzka nr 694. Intensywny ruch pojazdów komunikacyjnych generuje wyraźne zanieczyszczenia powietrza. Występujące tu natężenie ruchu pojazdów mechanicznych przyczynia się do emisji spalin, które zawierają liczne substancje szkodliwe, tj. tlenki azotu, tlenki węgla, pył zawieszony, ołów.

Rolniczy charakter Gminy Nur przyczynia się do powstawania specyficznych zanieczyszczeń powietrza związanych z zabiegami agrotechnicznymi (okresowa emisja aerozoli, substancji pylistych) oraz odorów związanych z większymi obiektami inwentarskimi.

⁴ *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2006 roku*. Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2007 r.

Na terenie analizowanej jednostki administracyjnej nie są zlokalizowane szczególnie uciążliwe dla środowiska zakłady przemysłowe.

Na terenie Gminy Nur nie jest prowadzony monitoring jakości powietrza atmosferycznego. Badania takie prowadzone są w określonych strefach – Gmina Nur, podobnie, jak cały powiat ostrowski zlokalizowany jest w obrębie strefy mazowieckiej. Wyniki badań jak niniejszej strefy prezentują poniższe tabele.

Tabela nr 13. Klasyfikacja terenu strefy mazowieckiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia

Rodzaj zanieczyszczenia	Symbol klasy dla obszaru strefy nie obejmującego obszarów ochrony uzdrowiskowej
dwutlenek siarki	A
dwutlenek azotu	A
pył PM10	C
Pył PM 2,5 – poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji	C
Pył PM 2,5 – poziom docelowy	C2
tlenek węgla	A
benzen	A
ołów PB (PM10)	A
arsen As (PM10)	A
kadm Cd (PM10)	A
nikiel Ni (PM10)	A
benzo(a)piren B/a/P(PM10)	C
ozon O ₃ – poziom docelowy	A
ozon O ₃ – poziom długoterminowy	D2

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2014. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa 2015 r.

Tabela nr 14. Klasyfikacja terenu powiatu ostrowskiego z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony roślin

Substancja	Symbol klasy dla obszaru strefy
dwutlenek siarki	A
dwutlenek azotu	A
ozon (AOT40)	A
poziom docelowy	D2
poziom celu długoterminowego	D2

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2013. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa 2014 r.

Wyjaśnienia:

1. Dla substancji dla których określone są poziomy dopuszczalne lub docelowe:

- klasa A – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych
- klasa B – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne, lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji (tylko dla PM_{2,5})
- klasa C – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji w przypadku, gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne i poziomy docelowe

2. Dla substancji, dla których określone są poziomy celu długoterminowego:

- klasa D1 – stężenia ozonu i współczynnik AOT40 nie przekraczają poziomu celu długoterminowego
- klasa D2 – stężenia ozonu i współczynnik AOT40 przekraczają poziom celu długoterminowego

3. Dla substancji, dla których określone są poziomy docelowe:

- klasa A – stężenia PM_{2,5} na terenie strefy nie przekraczają poziomu docelowego
- klasa C2 – stężenia PM_{2,5} przekraczają poziom docelowy

W związku z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów dla pyłu zawieszonego PM₁₀ dla powiatu ostrowskiego został opracowany *Program ochrony powietrza dla strefy powiatu ostrowskiego*⁵, określający w szczególności:

- podstawowe kierunki działań zmierzających do przywracania poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM₁₀,
- zakres działań naprawczych niezbędnych do przywracania poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz terminy realizacji, koszty oraz źródła finansowania poszczególnych zadań.

Na podstawie badań wykonanych na potrzeby niniejszego *Programu* ustalono:

- *emisja punktowa* – w powiecie ostrowskim uwzględniono 46 emitorów punktowych, z których emisja wynosiła 74,8 Mg/rok, co stanowiło 3% całkowitej emisji z terenu powiatu,
- *emisja powierzchniowa* – emisję powierzchniową w powiecie ostrowskim szacuje się na 1.352,2 Mg/rok, co stanowi 55% całkowitej emisji z terenu powiatu,
- *emisja liniowa* – emisja komunikacyjna z powiatu ostrowskiego wynosiła 701,8 Mg/rok, co stanowiło 28% całkowitej emisji z terenu powiatu,
- *emisja z rolnictwa* – emisja pyłu zawieszonego PM₁₀ pochodząca z rolnictwa (uprawy, hodowla) wyniosła łącznie 335 Mg/rok, co stanowiło 14% emisji całkowitej na terenie powiatu ostrowskiego.

⁵ Uchwała nr 168/09 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 12 października 2009 r. Termin realizacji programu ustala się do dnia 11 czerwca 2011 roku

Jakość klimatu akustycznego

Na klimat akustyczny w Gminie Nur w największym stopniu oddziałuje hałas komunikacyjny odbywający się po drogach ponadlokalnych, mniejsze znaczenie mają drobne zakłady usługowe, obiekty użyteczności publicznej oraz używane sezonowo maszyny rolnicze. Na terenie gminy nie są prowadzone pomiary natężenia hałasu oraz jakości klimatu akustycznego, co znacząco utrudnia dokonanie oceny jakości środowiska w tym zakresie.

W 2014 r. pomiary poziomu hałasu wykonane zostały w miejscowości Ostrów Mazowiecka przy ul. Różańskiej 173. Na ich podstawie ustalono, że poziom dźwięku dla pory dnia i nocy dla hałasu drogowego wynosił $LA_{eqD} = 66,4$ dB i $LA_{eqN} = 61,7$ dB. W obydwu przypadkach zostały przekroczone wartości dopuszczalne (wartość dopuszczalna odpowiednio 61 dB i 56 dB).

Emisja pól elektromagentycznych

Na terenie Gminy Nur występują urządzenia mogące emitować wzmożone promieniowanie elektromagnetyczne, należą do nich linia elektroenergetyczna najwyższych napięć 400kV przebiegająca z północnego – wschodu na południowy – zachód, linie elektroenergetyczne średnich napięć oraz występujące w Nurze dwie stacje bazowe telefonii komórkowej (dz. nr 317/1 i 1047/1).

Wzdłuż linii elektromagnetycznej 400kV został wyznaczony zasięg jej oddziaływania – 40 m od osi linii w każdą stronę, w obrębie którego zakazuje się m.in. realizacji budynków mieszkalnych przeznaczonych na stały pobyt ludzi oraz tworzenia hałd, nasypów i sadzenie roślinności wysokiej w odległości do 6,5 m od skrajnego przewodu.

Linie elektroenergetyczne wytwarzają pole elektromagnetyczne o niskiej częstotliwości (50Hz). Występujące w obrębie stacji bazowej telefonii komórkowej anteny emitują niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne, wytwarzane w czasie ich pracy. Częstotliwość emitowania pól elektromagnetycznych waha się w granicach od 30 kHz do 300GHz. Stacje telefonii komórkowej wytwarzają pola elektromagnetyczne wypromieniowywane na bardzo dużych wysokościach, w miejscach niedostępnych dla ludzi.

Ostatnie pomiary poziomu pól elektromagnetycznych na terenie powiatu ostrowskiego wykonano w 2014 r. Ich wyniki przedstawia tabela nr 15.

Tabela nr 15. Wyniki pomiarów pól elektromagnetycznych na terenie powiatu ostrowskiego

Lp.	Lokalizacja punktu pomiarowego	Natężenie składowej elektrycznej pola w [V/m] (0,1÷3000) w [MHz]	
		24.06.2011	24.06.2014
1.	Ostrów Mazowiecka, ul. 3 Maja 66	0,35	0,72
2.	Nowa Osuchowa w powiecie ostrowskim	< 0,2	< 0,2

Źródło: *Monitoring pól elektromagnetycznych w 2014 roku*, www.wios.warszawa.pl

Źródła energii odnawialnej

Gmina Nur zlokalizowana jest w strefie niekorzystnie położonej, o małych zasobach energetycznych wiatru. Z tego względu nie funkcjonują tu urządzenia wykorzystujące energię wiatru i ten kierunek nie jest uważany za rozwojowy dla potrzeb zwiększenia udziału energii odnawialnej w ogólnym bilansie energetycznym.

Na terenie Gminy Nur potencjalnych możliwości rozwoju odnawialnej energii wodnej w oparciu o występujące tu zasoby wodne.

Według zapisów *Programu możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii ...* obszar Gminy Nur (rejonizacja Polski pod względem możliwości wykorzystania energii słonecznej), położony jest na pograniczu dwóch rejonów: R II, dla którego potencjalna energia użytkowa w ciągu roku wynosi 1081 kWh/m² oraz R III, dla którego potencjalna energia użytkowa w ciągu roku wynosi 985 kWh/m².

Według zapisów *Programu możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii ...* w obrębie powiatu ostrowskiego, a więc i Gminy Nur zbiorniki wód geotermalnych znajdują się na dużych głębokościach i wykorzystanie ich byłoby ekonomicznie nieuzasadnione. Możliwe jest natomiast wykorzystanie płytkiej energii gruntu, stosując do tego celu tzw. pompy ciepła.

Typem energetyki odnawialnej, który posiada największe możliwości rozwoju na terenie powiatu ostrowskiego, w tym także Gminy Nur jest energetyka na bazie *biomasy stałej*, pod pojęciem której rozumieć należy stałe lub ciekłe substancje pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, które ulegają biodegradacji, pochodzące z produktów, odpadów i pozostałości produkcji rolnej oraz leśnej, przemysłu przetwarzającego ich produkty, a także części pozostałych odpadów, które ulegają biodegradacji. Biomase wykorzystuje się na cele energetyczne: w procesach bezpośredniego spalania (np.: drewno, słoma), przetwarzanie na paliwa ciekłe (np.: estry oleju rzepakowego, alkohol) bądź przetwarzanie na paliwo gazowe (np.: biogaz rolniczy, biogaz z oczyszczalni ścieków, gaz wysypiskowy). Na terenie powiatu ostrowskiego potencjał energetyczny z zasobów biomasy kształtuje się następująco:

- z drewna z lasów – 121.520 GJ/ rok,
- z sadów – 461 GJ/ rok,
- z drewna odpadowego z dróg i miejskich terenów zurbanizowanych – 5.405 GJ/ rok.

Z zapisów *Programu możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii ...* wynika, iż powiat ostrowski jest predysponowany do rozwoju energetyki odnawialnej na bazie biomasy drzewnej. Według powyższego *Programu ...* łączny potencjał energetyczny biomasy drzewnej na terenie powiatu ostrowskiego wynosi 127.386 GJ/ rok, przy czym współczynnik koncentracji biomasy wynosi 16,3 m³/ km².

Zagrożenia naturalne

Południowa część Gminy Nur znajduje się w obszarze szczególnego zagrożenia powodzią dla rzeki Bug, jej część wschodnia zaś położona jest w zasięgu szczególnego zagrożenia powodziowego dla rzeki Nurzec. Tereny szczególnego zagrożenia powodzią znajdują się w granicach określonych przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie – na przedmiotowym obszarze obejmują obszary ⁶:

- między korytem rzeki Bug a skarpą erozyjną lub biegnącą na nasypie drogą wojewódzką nr 694,
- między korytem rzeki Nurzec a jej skarpą, biegnącą na nasypie drogą wojewódzką nr 694 lub rozległymi obszarami zalewowymi.

Obszary te znajdują się w zasięgu przepływu wielkiej wody o prawdopodobieństwie 1% (woda, która może się pojawić raz na 100 lat). Na terenie gminy wyznaczono również strefę zasięgu wielkiej wody o prawdopodobieństwie 5% (woda, która może się pojawić raz na 20 lat), jej zasięg pokrywa się z zasięgiem wody stuletniej lub jest od niej mniejszy. Niewiele szerszy zasięg od tak wyznaczonych stref mają obszary zagrożone podtopieniami – są to tereny wyznaczone na skutek analizy maksymalnych możliwych zasięgów występowania podtopień (położenia zwierciadła wody podziemnej blisko powierzchni terenu, co skutkuje podmokłościami) w sąsiedztwie doliny rzecznej.

Na terenie Gminy Nur nie występują obwałowania, naturalnym zabezpieczeniem przeciwpowodziowym są skarpy towarzyszące dolinom rzeczny.

Na terenie Gminy Nur nie ma wyznaczonych obszarów osuwania się mas ziemnych (zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy). W przestrzeni gminy występują obszary potencjalnie narażone na osuwanie się mas ziemnych – predysponowane do występowania ruchów masowych ziemi. Są to tereny towarzyszące stromym skarpom erozyjnym, które wyznaczają strefę krawędziową doliny rzeki Bug i Nurzec.

W dolinie rzeki Bug tereny predysponowane do występowania ruchów masowych ziemi zostały wyznaczone: w miejscowościach Zuzela, w pasie od wsi Ołtarze - Gołacze przez Nur, Nur – Kolonia, Kossaki aż po Murawskie Nadbużne oraz od miejscowości Ołowskie, przez Obryte do Ślepowron. Obszary potencjalnie narażone na niebezpieczeństwo występowania ruchów masowych ziemi są różnorodne pod względem powierzchni, obejmują szeroki pas terenu w m. Obryte oraz w Nurze. Na tak wyznaczonych obszarach występują również tereny zainwestowane (głównie zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, letniskowa, zagrodowa).

W dolinie rzeki Nurzec tereny predysponowane do występowania ruchów masowych ziemi zostały wyznaczone wzdłuż skarpy znajdującej się w m. Zasków. Zasięg obszarów potencjalnie narażonych na niebezpieczeństwo osuwania się mas ziemnych częściowo obejmuje tereny zainwestowane zabudową zagrodową oraz mieszkaniową jednorodziną.

⁶ *Studium bezpośredniego zagrożenia powodzią dla obszarów nieobwałowanych, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie*

Niebezpieczeństwo powstania ruchów masowych ziemi na tak wyznaczonych terenach jest związane ze wzrostem wilgotności gruntu, który jest spowodowany podniesieniem się poziomu wód gruntowych, które są z kolei wynikiem wzrostu poziomu wód w rzece. Budowa geologiczna (zaleganie na sobie warstw przepuszczalnych i nieprzepuszczalnych) oraz wysokie spadki terenu w obrębie skarp erozyjnych (dochodzące miejscami do 13% - w m. Obryte) przyczyniają się do powstawania warunków sprzyjających wystąpieniu ewentualnych ruchów masowych ziemi.

2.5. Zagospodarowania przestrzenne gminy

Strukturę funkcjonalno – przestrzenną Gminy Nur charakteryzuje podział na trzy główne strefy:

- *strefę dolin rzek Bugu i Nurca* – położona w południowo – zachodniej i południowo – wschodniej części gminy. Strefa ta obejmuje wyjątkowo cenne pod względem przyrodniczym i krajobrazowym tereny, objęte różnymi formami ochrony przyrody. Występuje tu zagrożenie powodziowe a także zagrożenie uruchomienia się procesów osuwiskowych. Strefa ta jest zasadniczo wyłączona z możliwości zabudowy. Wyjątek stanowią tereny już zabudowane oraz tereny dopuszczone w obowiązującym planie do zabudowy i zainwestowania,
- *strefę zabudowy wiejskiej wzdłuż skarpy Bugu i Nurca* – obejmująca ciąg kilkunastu wsi zlokalizowanych wzdłuż dolin rzek Bug i Nurzec, gdzie na malowniczej skarpie rozmieszczone są wsie o najcenniejszych walorach historycznych, w tym dawne miasto Nur. Tereny te objęte są w przeważającej części formami ochrony przyrody. Występują tu też zagrożenia związane z powodzią oraz osuwaniem mas ziemnych. Jest to z jednej strony strefa najbardziej atrakcyjna dla rozwoju turystyki i rekreacji, a z drugiej strefa wyjątkowo wrażliwa ze względu na istniejące walory kulturowe, krajobrazowe i przyrodnicze,
- *strefę rolniczą* – obejmująca zdecydowaną większość gminy, gdzie na obszarach o funkcji rolniczej występują wsie o różnorodnym układzie (ulicowym, wielodrożnicowym) oraz rozproszone zagrody. Przebiegają tu drogi o znaczeniu ponadlokalnym: krajowa nr 63 oraz wojewódzka nr 694. Obiekty zabytkowe występują w mniejszym zagęszczeniu niż w rejonie skarpy Bugu i Nurca. Teren ten charakteryzuje się niską lesistością. Jest to strefa o predyspozycjach dla rozwoju gospodarki rolnej i leśnej oraz w mniejszym zakresie zabudowy zagrodowej, mieszkaniowej i na cele usługowo – produkcyjne.

Na terenie gminy wyznacza się następujące rodzaje terenów otwartych, przeznaczonych do zachowania i ochrony:

- *tereny rolne* – obejmują tereny przeznaczone na cele gospodarki rolnej. Są to istniejące tereny rolne, łąki i pastwiska oraz nieużytki. Zabudowa siedliskowa na terenach rolnych dopuszczona jest wyłącznie na obszarze gospodarstw o powierzchni co najmniej 3 ha bez

istniejącego siedliska, których grunty w całości położone są poza terenami wyznaczonymi pod zabudowę siedliskową lub mieszkaniową. Na terenach położonych na obszarze Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego oraz na Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Bugu i Nurca zabrania się realizacji obiektów mogących znacząco wpływać na środowisko. Do puszczenia realizacji nowego siedliska, nie może mieć miejsca na terenach szczególnego zagrożenia powodzią oraz w odległości mniejszej niż 100 m od granicy pasa drogowego dróg klasy głównej, oznaczonych symbolem KDG. Na terenach rolnych dopuszcza się realizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych, urządzeń melioracyjnych, niezbędnych sieci uzbrojenia technicznego oraz możliwość zachowania i remontu istniejących obiektów budowlanych. W dolinach rzek dopuszcza się, wyznaczanie szlaków turystycznych, pieszych, ścieżek edukacyjnych oraz urządzeń turystycznych związanych z turystyką wodną, takich jak np. przystań Nur, pola biwakowe.

- *tereny rolne z możliwością wprowadzenia zalesień* – obejmują tereny przeznaczone na cele gospodarki rolnej, na których dopuszcza się wprowadzenie zalesień. Tereny te są wyłączone z zabudowy. Ponadto dopuszcza się tu realizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych (ze wskazaniem stosowania nawierzchni gruntowych), urządzeń melioracyjnych, niezbędnych sieci uzbrojenia technicznego oraz możliwość zachowania i remontu istniejących obiektów budowlanych.
- *tereny lasów* – obejmują istniejące lasy przeznaczone na cele gospodarki leśnej. Są one wyłączone z zabudowy, z wyjątkiem możliwości realizacji obiektów związanych z gospodarką leśną i wodną, a także ścieżek rowerowych, dróg dojazdowych do gruntów leśnych i urządzeń turystycznych zgodnych z planem urządzenia lasu.
- *tereny wód powierzchniowych* – obejmują istniejące rzeki, cieki i zbiorniki wodne przeznaczone na cele gospodarki wodnej. Tereny wód powierzchniowych wymagają zachowania i ochrony. Działania inwestycyjne ich dotyczące regulują przepisy Prawa wodnego.

2.6. Analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnozy sytuacji (stanu), w jakiej znajduje się wspólnota samorządowa. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, dzięki czemu stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Metoda SWOT ma szczególne znaczenie w analizie strategicznej – stanowi ona kompleksową metodę służącą do badania otoczenia organizacji i analizy jej wnętrza.

Czynniki mające wpływ na bieżący i przyszły rozwój samorządu lokalnego podzielić należy na: **zewnętrzne** w stosunku do gminy oraz mające charakter uwarunkowań **wewnętrznych**, wywierające **negatywny** wpływ oraz mające wpływ **pozytywny**.

Ze skrzyżowania tych dwóch podziałów powstają cztery kategorie czynników: zewnętrzne pozytywne, czyli **szanse**, zewnętrzne negatywne, czyli **zagrożenia**, wewnętrzne pozytywne, czyli **mocne strony** oraz wewnętrzne negatywne, czyli **słabe strony**.

Słabe i mocne strony to cechy stanu obecnego, szanse i zagrożenia – zjawiska przyszłe (spodziewane). Słabe i mocne strony to czynniki, na które społeczność lokalna ma wpływ planistyczny i zarządczy, szanse i zagrożenia – czynniki obiektywne, na które społeczność lokalna nie ma bezpośredniego wpływu sprawczego.

Przedstawiona poniżej analiza powstała w oparciu o zdiagnozowany powyżej stan środowiska przyrodniczego oraz infrastruktury technicznej służącej jego ochronie.

Tabela nr 16. Analizy SWOT – mocne i słabe strony

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– położenie gminy na terenach atrakcyjnych turystycznie – obszary prawnie chronione – dobry stan środowiska przyrodniczego – wysoka jakość gleb – poprawa infrastruktury technicznej (sieci wodociągowej, przydomowe oczyszczalnie ścieków, drogi gminne) – rozwiązana kwestia gospodarki odpadami – korzystne warunki naturalne do rozwoju rolnictwa oraz wykorzystywania nowych technologii w produkcji rolnej	– słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna (ścieżki rowerowe, baza noclegowa, itp.) – rozproszona zabudowa mieszkaniowa – niski poziom edukacji ekologicznej mieszkańców – niska lesistość gminy – zanieczyszczenie rzeki Bug – niski procent wykorzystania ekologicznych systemów grzewczych oraz alternatywnych źródeł energii

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 17. Analizy SWOT – szanse i zagrożenia

SZANSE	ZAGROŻENIA
– możliwość pozyskania funduszy w nowej perspektywie finansowej (perspektywa finansowa UE na lata 2014 – 2020) – lokalizacja gminy na terenach atrakcyjnych turystycznie – rozwój rolnictwa ekologicznego – wzrastające zapotrzebowania na wypoczynek w gospodarstwach agroturystycznych oraz produkty regionalne i ekologiczne	– przewlekłość procedur lokalizacyjnych inwestycji oraz ograniczenia realizacji inwestycji ze względu na istniejące programy ochrony środowiska (np. NATURA 2000) – biurokracja, w szczególności związana z pozyskiwaniem środków zewnętrznych na inwestycje – duże koszty opracowania planów zagospodarowania przestrzennego – wzrastające koszty inwestycji infrastrukturalnych

Źródło: opracowanie własne

3. Cele polityki ekologicznej na terenie Gminy Nur

Zdecydowana większość dokumentów strategicznych administracji publicznej stosuje następujący podział celów rozwoju:

- *cel główny* – najczęściej utożsamiany z wizją,
- *cele strategiczne (długookresowe)* – są bezpośrednio związane z celem głównym,
- *cele operacyjne (krótkookresowe)* – każdy z tych celów wiąże się bezpośrednio z celem strategicznym, czasem więcej niż z jednym,
- *działania* – są to uszczegółowienia celów operacyjnych, ale ważne jest, że są to raczej grupy projektów, a nie konkretne projekty i zadania – dlatego działania możemy zaliczyć jeszcze do poziomu planowania strategicznego,
- *projekty (zadania)* – są elementem wdrożenia strategii, choć należy zauważyć, że niektóre zespoły decydują się wprowadzić ten element również do dokumentu strategii (w formie „proponowanych projektów”, „kluczowych projektów”), w takim jednak przypadku zazwyczaj zawarte są tu hasła, nie szczegółowe dane na temat projektów.

Biorąc pod uwagę zapisy dokumentów wyższego szczebla oraz dokumentów lokalnych, celem głównym polityki ekologicznej Gminy Nur jest: **osiągnięcie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego, stanowiącego podstawę zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego.**

Poniżej przedstawiono cele strategiczne i cele operacyjne, stanowiące podstawę polityki ekologicznej Gminy Nur:

CELE STRATEGICZNE (DŁUGOTERMINOWE na lata 2016 – 2025):

CEL nr 1 – *Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna*

CEL nr 2 – *Ochrona środowiska naturalnego przed zanieczyszczeniem*

CEL nr 3 – *Ochrona zasobów przyrodniczych i krajobrazowych*

CEL nr 4 – *Powszechna edukacja ekologiczna*

CELE OPERACYJNE (KRÓTERMINOWE na lata 2016 – 2020) DO CELU STRATEGICZNEGO nr 1:

- 1) modernizacja i poprawa stanu dróg na terenie gminy
- 2) rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodnej
- 3) kontynuacja budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków bytowych

CELE OPERACYJNE (KRÓTERMINOWE na lata 2016 – 2020) DO CELU STRATEGICZNEGO nr 2:

- 1) osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych
- 2) ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza atmosferycznego
- 3) ochrona środowiska przed nadmierną emisją hałasu

- 4) ochrona i właściwe wykorzystanie gleb użytkowanych rolniczo
- 5) prawidłowa gospodarka odpadami

CELE OPERACYJNE (KRÓTERMINOWE na lata 2016 – 2020) DO CELU STRATEGICZNEGO nr 3:

- 1) bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych
- 2) uwzględnienie pojemności środowiska ⁷ w rozwoju gospodarczym gminy

CELE OPERACYJNE (KRÓTERMINOWE na lata 2016 – 2020) DO CELU STRATEGICZNEGO nr 4:

- 1) zwiększanie świadomości ekologicznej lokalnego społeczeństwa
- 2) kształtowanie proekologicznych i prozdrowotnych postaw

W poniższej tabeli nr 18 przedstawiono harmonogram celów długo- i krótko-terminowych wraz z działaniami, których realizacja ma przyczynić się do osiągnięcia głównego celu polityki ekologicznej gminy (przenosząc na grunt Gminy Nur zapisy strategicznych programów wyższego rzędu).

⁷ *pojemność środowiska* – zdolność środowiska do ponoszenia obciążeń antropogenicznych, szczególnie związanych z działalnością produkcyjną człowieka. Badania p. ś. pozwalają określić, na jaką skalę można rozwijać daną działalność gospodarczą bez wywoływania nieodwracalnych, negatywnych jego zmian. Celem tych badań jest ustalenie dopuszczalnych zmian w środowisku, zapewniających uzyskanie takiej pojemności, jaka jest niezbędna dla planowanych lub podejmowanych przedsięwzięć gospodarczych. Ekosystemy przeciążone ponad posiadaną pojemność, mimo że nadal funkcjonują, tracą jednak zdolność do samoistnej regeneracji i ulegają stopniowej degradacji (Maciejewski M. *Leksykon ochrony środowiska*. Fundacja ECOBALTIC, Gdańsk 1995 r.)

Tabela nr 18. Harmonogram celów i działań Programu ochrony środowiska Gminy Nur na lata 2016 – 2020 z perspektywą na lata 2021 – 2025

Lp.	Cele operacyjne (krótkoterminowe)	Działania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania	Lata realizacji
CEL STRATEGICZNY I (długoterminowy) – Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna					
1.	Modernizacja i poprawa stanu dróg na terenie gminy	Rozwój sieci dróg gminnych oraz infrastruktury okołodrogowej	gmina	budżet gminy, budżet powiatu, fundusze zarządców dróg, fundusze ekologiczne, fundusze unijne	zadanie ciągłe
2.		Rozwój sieci dróg powiatowych oraz drogi wojewódzkiej i krajowej wraz z infrastrukturą okołodrogową	gmina, powiat, samorząd wojewódzki, GDDK i A		
3.		Budowa ronda na skrzyżowaniu drogi nr 63 i drogi nr 694	GDDK i A	fundusze zarządców dróg, fundusze unijne	2017
4.		Budowa i modernizacja infrastruktury towarzyszącej: chodników, oświetlenia ulicznego, parkingów	gmina	budżet gminy, fundusze ekologiczne, fundusze unijne	zadanie ciągłe
5.		Budowa ścieżek rowerowych			2016 – 2020
6.	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodnej	Kontynuacja budowy, rozbudowy i modernizacji stacji uzdatniania wody oraz sieci wodociągowej			gmina
7.		Bieżąca konserwacja i modernizacja sieci wodociągowej oraz stacji uzdatniania wody w celu stworzenia optymalnych możliwości zaopatrzenia mieszkańców gminy w wodę			
8.	Kontynuacja budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków bytowych	Wsparcie mieszkańców w utrzymaniu i właściwej eksploatacji istniejących przydomowych oczyszczalni ścieków	gmina	budżet gminy, fundusze ekologiczne, fundusze unijne, środki własne mieszkańców	
9.		Wsparcie mieszkańców w budowie przydomowych oczyszczalni ścieków			
CEL STRATEGICZNY II (długoterminowy) – Ochrona środowiska naturalnego przed zanieczyszczeniem					
1.	Osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych	Zapewnienie mieszkańcom gminy odpowiedniej jakości i ilości wody pitnej	wójt, starosta, przedsiębiorstwa wodociągowo – kanalizacyjne, mieszkańcy, podmioty gospodarcze, RZGW, wojewoda	budżet gminy, środki własne mieszkańców i podmiotów gospodarczych, fundusze ekologiczne, fundusze unijne	zadanie ciągłe
2.		Dążenie do osiągnięcia właściwych standardów jakościowych wód powierzchniowych poprzez ich ochronę przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych i rolniczych			
3.		Kontynuacja budowy, rozbudowy i modernizacji stacji uzdatniania wody oraz sieci wodociągowej	gmina	budżet gminy, fundusze ekologiczne, fundusze unijne	
4.		Wsparcie mieszkańców w utrzymaniu i właściwej eksploatacji istniejących przydomowych oczyszczalni ścieków			

Lp.	Cele operacyjne (krótkoterminowe)	Działania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania	Lata realizacji
5.	Osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych	Wsparcie mieszkańców w budowie przydomowych oczyszczalni ścieków	gmina	budżet gminy, fundusze ekologiczne, fundusze unijne, środki własne mieszkańców	2016 – 2020
6.	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza atmosferycznego	Dążenie do ograniczenia wielkości emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych	gmina, powiat, zarządcy dróg, gminne i powiatowe jednostki organizacyjne, podmioty gospodarcze, mieszkańcy	budżet gminy, budżet powiatu, fundusze zarządców dróg, fundusze ekologiczne, fundusze unijne, środki własne podmiotów gospodarczych i mieszkańców	zadanie ciągłe
7.		Dążenie do ograniczenia emisji ze źródeł komunalnych, szczególnie źródeł niskiej emisji			
8.		Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 694	samorząd województwa	budżet województwa, fundusze unijne	2016 – 2020
9.		Promocja i zwiększanie udziału technologii grzewczych opartych na ekologicznych paliwach	gmina, prywatni inwestorzy, mieszkańcy	budżet gminy, fundusze ekologiczne, fundusze unijne, fundusze własne inwestorów i mieszkańców	zadanie ciągłe
10.		Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	gmina	budżet gminy, fundusze ekologiczne, fundusze unijne	2016 – 2020
11.		Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w obrębie budynków użyteczności publicznej			
12.		Promocja i wsparcie mieszkańców w wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii w gospodarstwach indywidualnych			zadanie ciągłe
13.		Wspieranie przedsięwzięć budowy odnawialnych źródeł energii na terenie gminy	gmina, prywatni inwestorzy, mieszkańcy	budżet gminy, fundusze ekologiczne, fundusze unijne, fundusze własne inwestorów i mieszkańców	2016 – 2020
14.		Realizacja planu gospodarki niskoemisyjnej	gmina	budżet gminy, fundusze ekologiczne, fundusze unijne	2016 – 2020

Lp.	Cele operacyjne (krótkoterminowe)	Działania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania	Lata realizacji
15.	Ochrona środowiska przed nadmierną emisją hałasu	Dążenie do ograniczenia hałasu na terenach, gdzie jest on odczuwalny jako dokuczliwy i uciążliwy, szczególnie na terenach gęstej zabudowy mieszkalnej	zarządcy dróg, wójt, starosta, podmioty gospodarcze	budżet gminy, budżet powiatu, fundusze ekologiczne i unijne, środki własne podmiotów gospodarczych	zadanie ciągłe
16.		Utrzymanie aktualnego poziomu hałasu na terenach, gdzie sytuacja akustyczna jest korzystna			
17.		Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 694	samorząd województwa	budżet samorządu województwa, fundusze unijne	
18.		Tworzenie zapisów w dokumentach planistycznych oddzielających potencjalne źródła hałasu od terenów zamieszkałych	samorząd województwa, gmina	środki własne jednostek	
19.	Ochrona i właściwe wykorzystanie gleb wykorzystywanych rolniczo	Wykorzystywanie gruntów zgodnie z przeznaczeniem klasą bonitacją i zanieczyszczeniem	starosta, wójt, ODR, podmioty gospodarcze, podmioty odpowiedzialne za rekultywację	budżet powiatu, budżet gminy, fundusze unijne, fundusze ekologiczne, środki własne jednostek	zadanie ciągłe
20.		Ochrona gruntów poprzez ograniczenie przeznaczania terenów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne			
21.	Prawidłowa gospodarka odpadami	Doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadów	wójt, przedsiębiorstwa komunalne, przedsiębiorcy, mieszkańcy	budżet gminy, fundusze unijne, fundusze ekologiczne, środki własne mieszkańców	2016 – 2020
22.		Doskonalenie działań w zakresie recyklingu papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła oraz zagospodarowania odpadów niebezpiecznych ze strumienia komunalnego			
23.		Usuwanie wyrobów zawierających azbest	gmina, powiatu, właściciele obiektów	środki własne jednostki, fundusze ekologiczne, kredyty	do 2032
24.		Likwidacja nielegalnych miejsc składowania odpadów komunalnych	gmina, właściciele gruntów	środki własne jednostki, fundusze ekologiczne	2016 – 2020
CEL STRATEGICZNY III (długoterminowy) – Ochrona zasobów przyrodniczych i krajobrazowych					
1.	Bieżąca ochrona obszarów i obiektów chronionych	Ochrona terenów przyrodniczo cennych oraz właściwe zagospodarowanie terenów chronionych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów NATURA 2000	RDOŚ, samorząd województwa, gminy, powiaty, nadleśnictwa, właściciele gruntów	środki własne jednostki, fundusze ekologiczne, fundusze unijne	zadanie ciągłe
2.		Zachowanie ciągłości terenów otwartych, ciągów ekologicznych, cieków wodnych i użytków zielonych			
3.		Przeznaczanie nowych terenów pod zalesienia i ograniczanie wylesień poprzez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego	gmina, samorząd województwa, MBPR	środki własne jednostki	zadanie ciągłe

Lp.	Cele operacyjne (krótkoterminowe)	Działania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania	Lata realizacji
4.	Bieżąca ochrona obszarów i obiektów chronionych	Kształtowanie właściwej struktury gatunkowej i wiekowej lasów	nadleśnictwa, właściciele lasów	środki własne jednostki	zadanie ciągłe
5.		Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych			
6.		Wsparcie rolnictwa ekologicznego oraz wdrażania programów rolno – środowiskowych	gmina, ODR, AR i MR		
7.	Uwzględnienie pojemności środowiska w rozwoju gospodarczym gminy	Planowanie przestrzenne uwzględniające na równi potrzeby inwestorów, mieszkańców oraz środowiska przyrodniczego	gmina, samorząd województwa	budżet gminy, fundusze unijne, fundusze ekologiczne, środki własne inwestorów i właścicieli gruntów	2016 – 2020
8.		Wspieranie rozwoju infrastruktury turystyczno – rekreacyjnej, bazy noclegowej oraz gastronomicznej	gmina, prywatni inwestorzy, właściciele gruntów		
9.		Budowa ścieżek rowerowych, szlaków pieszych i kajakowych			
10.		Budowa punktów widokowych, parkingów w pobliżu tras turystycznych w miejscach atrakcyjnych krajobrazowo			
11.		Zagospodarowanie terenów w sąsiedztwie rzeki Bug pod kątem turystyki i rekreacji (przystań, wiaty, miejsca integracji i rekreacji, miejsca na ogniska i inne)			
CEL STRATEGICZNY IV (długoterminowy) – Powszechna edukacja ekologiczna					
1.	Zwiększanie świadomości ekologicznej lokalnego społeczeństwa	Edukacja mieszkańców w zakresie zrównoważonego korzystania z naturalnych zasobów środowiska oraz ich ochrony	gmina, powiat, samorząd województwa, placówki oświatowe, organizacje ekologiczne (NGO)	środki własne jednostki, fundusze ekologiczne, fundusze unijne	zadanie ciągłe
2.		Organizacja akcji o charakterze proekologicznym (np. Sprzątanie Świata, itp.)			
3.		Zwiększenie świadomości społecznej w zakresie ład u przestrzennego			
4.	Kształtowanie proekologicznych i prozdrowotnych postaw	Kształtowanie właściwych zachowań społecznych poprzez propagowanie konieczności oszczędzania wody, energii cieplnej i elektrycznej oraz uświadamianie o szkodliwości spalania paliw niskiej jakości			
5.		Wdrożenie w placówkach oświatowych zajęć z zasad prawidłowego odżywiania i upowszechniania aktywnego wypoczynku			

Źródło: opracowanie własne na podstawie programu wyższego szczebla oraz uwarunkowań gminnych

W tabeli nr 19 przedstawiono najważniejsze zadania inwestycyjne planowane przez Gminę Nur, nawiązujące do celów operacyjnych (krótkoterminowych) określonych w niniejszym *Programie ochrony środowiska*.

*Tabela nr 19. Zadania inwestycyjne Gminy Nur przewidziane do realizacji na lata
2016 – 2025*

Nazwa zadania	Okres realizacji	Źródła finansowania	Szacunkowe koszty realizacji
Cel operacyjny nr 1.1. Modernizacja i poprawa stanu dróg na terenie gminy			
Droga Nr 260507W – droga powiatowa nr 2628W Nur Kolonia Wschodnia – droga gminna 260525W Kamianka Stokowo	2016 – 2017	UE Środki własne	1 500 000 zł
Droga Nr 260502W – droga powiatowa nr 2623W Żebry Laskowiec – droga krajowa nr 63 Strękowo	2016 – 2017 ok. 1 km w m. Żebry Laskowiec	UE Środki własne	700 000 zł
	2018 – 2019 ok. 1,5 km w m. Żebry Laskowiec – Strękowo	UE Środki własne	1 000 000 zł
Droga Nr 260510W – droga powiatowa 2627W Ołtarze – Gołacze – Ołtarze-Gołacze Kolonia	2016	Województwo Mazowieckie Środki własne	200 000 zł
Droga Nr 260501W – droga powiatowa nr 2628W Zaszków – droga powiatowa nr 2628W Myślibory	2017 – 2020 w m. Ołowskie	Środki własne	100 000 zł
Droga Nr 260503W – droga wojewódzka nr 694 – droga krajowa nr 63 Nur (ul. Czyżewska)	2017 – 2020	Województwo Mazowieckie Środki własne	500 000 zł
Droga Nr 260506W – droga Opatowina – Godlewo Warsze – Godlewo Milewek	2017-2020	Województwo Mazowieckie Środki własne	400 000 zł
Droga Nr 260508W – droga powiatowa nr 2628W Kamianka Nadbużna – droga gminna 260507W Nur Kolonia Wschodnia	2017-2020	Województwo Mazowieckie Środki własne	100 000 zł
Droga Nr 260509W – droga powiatowa 2626W – droga krajowa nr 63 Godlewo Warsze	2017 – 2020	Środki własne	50 000 zł
Droga Nr 260512W – droga powiatowa 2608W – droga powiatowa 2626W Zuzela (za szkołą)	2017 – 2020	UE Środki własne	500 000 zł
Droga Nr 260513W – droga powiatowa 2608W – droga powiatowa 2626W Zuzela (za cmentarzem)	2017 – 2020	Województwo Mazowieckie Środki własne	300 000 zł
Droga Nr 260515W – droga gminna 260502W Strękowo Nieczykowskie – droga krajowa nr 63	2017 – 2020	UE Środki własne	350 000 zł
Droga Nr 260516W – droga powiatowa 2628W Zaszków (za szkołą)	2017 – 2020	UE Środki własne	150 000 zł

Nazwa zadania	Okres realizacji	Źródła finansowania	Szacunkowe koszty realizacji
Cel operacyjny nr 1.1. Modernizacja i poprawa stanu dróg na terenie gminy			
Droga Nr 260517W – droga powiatowa 2628W Zaszaków (do rzeki)	2017 – 2020	Województwo Mazowieckie Środki własne	100 000 zł
Droga Nr 260519W – droga powiatowa 2626W Godlewo Wielkie (Zastruże)	2017 – 2020	UE Środki własne	500 000 zł
Droga Nr 260520W – droga krajowa nr 63 – droga gminna 260505W Godlewo Milewek	2017 – 2020	Województwo Mazowieckie Środki własne	100 000 zł
Droga Nr 260523W – Nur, ul. Łomżyńska	2017 – 2020	Narodowy Program Budowy Dróg Lokalnych Środki własne	2 000 000 zł
Droga Nr 260525W – Nur Kolonia Wschodnia – Kamianka Stokowo – Kramkowo Lipskie – Zaszaków	2017 – 2020	UE Środki własne	1 500 000 zł
Przebudowa dróg gminnych wewnętrznych (asfaltowanie)	2016 – 2020	Środki własne	2 000 000 zł
Odbudowa, naprawa, żwirowanie dróg wewnętrznych i transportu rolniczego na terenie całej gminy	2016 – 2025	Środki własne	1 000 000 zł
Budowa chodników w miejscowościach o zwartej zabudowie	2016 – 2025	Powiat ostrowski województwo mazowieckie Środki własne	1 500 000 zł
Budowa parkingu na dz. nr ew. 1254/1, 1254/2 m. Nur przed budynkiem Urzędu Gminy i Banku Spółdzielczego	2016	Środki własne	40 000 zł
Budowa parkingu na dz. nr ew. 1259 m. Nur przy budynku Ośrodka Zdrowia	2017	Środki własne	60 000 zł
Budowa parkingu na dz. nr ew. 1102 m. Nur przy cmentarzu	2018	Środki własne	250 000 zł
Budowa parkingu na dz. nr ew. 989/5, 1226, 502 m. Nur przed kościołem	2019	Środki własne	200 000 zł
Cel operacyjny 1.2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodnej			
Przebudowa i rozbudowa Stacji Uzdatniania Wody w Oławskich	2018 – 2020	WFOŚ i GW UE Środki własne	1 200 000 zł
Przebudowa Stacji Uzdatniania Wody w Zuzeli	2018 – 2022	WFOŚ i GW UE Środki własne	1 000 000 zł
Cel operacyjny 2.2. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza atmosferycznego			
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	2017 – 2020	WFOŚ i GW, UE Środki własne	1 500 000 zł
Generalny remont budynku komunalnego tzw. „agronomówki” w Zuzeli	2016 – 2017	Środki własne	500 000 zł
Wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne we wszystkich miejscowościach gminy	2016 – 2025	WFOŚ i GW UE Środki własne	200 000 zł

Nazwa zadania	Okres realizacji	Źródła finansowania	Szacunkowe koszty realizacji
Cel operacyjny 2.2. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza atmosferycznego			
Instalacja paneli fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej	2017 – 2019	WFOŚ i GW UE Środki własne	550 000 zł
Cel operacyjny 3.2. Uwzględnienie pojemności środowiska w rozwoju gospodarczym gminy			
Renowacja zbiornika wodnego w miejscowości Kramkowo Lipskie	2020	UE Środki własne	150 000 zł
Budowa zejścia nad rzekę Bug w miejscowości Nur	2017	UE Środki własne	300 000 zł
Utwardzenie ciągu pieszo-dojazdowego, ul. Nadbużna w miejscowości Nur	2017	UE Środki własne	200 000 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur

4. System realizacji programu ochrony środowiska

4.1. Źródła finansowania polityki ekologicznej gminy

Na tle standardów krajów Unii Europejskiej system finansowania działań z zakresu ochrony i zarządzania środowiskiem w Polsce należy generalnie ocenić pozytywnie. Ma on cechy systemu zintegrowanego o ukształtowanych podstawach prawnych, ekonomicznych i organizacyjnych. Stanowi on podstawowy instrument realizacji polityki ekologicznej państwa oraz regionalnych i lokalnych programów ochrony środowiska. System ten charakteryzują następujące cechy:

- trwałe, prawnie zagwarantowane źródła środków pieniężnych na finansowanie ochrony środowiska, głównie opłaty i kary o stawkach indeksowanych z tytułu inflacji,
- dominujący (około 90%) udział środków pozabudżetowych,
- stały wzrost efektywności wykorzystania środków finansowych w wyniku coraz szerszego wykorzystywania mechanizmów rynkowych,
- konsekwentne podporządkowanie systemu finansowania priorytetom polityki ekologicznej na poziomie państwa, regionu i gminy,
- rosnący wpływ organizacji pozarządowych (samorządowych, pozarządowych organizacji ekologicznych) na mechanizmy i kierunki wykorzystania publicznych środków na ochronę środowiska,
- ścisłe powiązania pomiędzy systemem zarządzania ochroną środowiska (ministerstwo, urząd wojewody, państwowa inspekcja ochrony środowiska i władze samorządowe) a podstawowymi elementami systemu finansowania,
- istotne związki merytoryczne, informacyjne oraz rosnąca koordynacja poszczególnych segmentów systemu finansowania, przejawiająca się m.in. we współdziałaniu

w kształtowaniu i doskonaleniu zasad i kryteriów finansowania, wspólnym finansowaniu strategicznych projektów ekologicznych, podejmowaniu wspólnych inwestycji lub związków kapitałowych, np. między funduszami ekologicznymi a bankami.

Wybór i stosowanie określonej formy finansowania ochrony środowiska, zależy w praktyce od trzech najważniejszych czynników:

- rodzaju przedsięwzięcia (działalność inwestycyjna, edukacja itp.),
- statusu wnioskodawcy w przypadku pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych (samorząd, przedsiębiorstwo, organizacje pozarządowe, osoby fizyczne itp.),
- rodzaju instytucji finansującej (bank, budżet, fundacje itp.).

Sytuacja budżetowa wielu jednostek samorządu terytorialnego jest bardzo trudna. Większość z nich nie jest w stanie samodzielnie podołać finansowaniu inwestycji ekologicznych, dlatego też działania ich ograniczają się do utrzymania stanu istniejącego. Z powyższego wynika konieczność poszukiwania zewnętrznych źródeł środków na realizację inwestycji.

Polski system finansowania ochrony środowiska przewiduje wykorzystanie następujących form finansowania: *pożyczki i kredyty, dotacje* (tzw. granty) i *subwencje właściwe, środki własne, obligacje, w tym obligacje komunalne oraz leasing finansowy i operacyjny*. Do podstawowych źródeł finansowania zadań zapisanych w programach ochrony środowiska zaliczyć należy: *fundusze celowe* (tzw. ekologiczne), *środki własne podmiotów gospodarczych, środki budżetów samorządów terytorialnych, środki własne ludności i środki społeczne, środki budżetu państwa, środki sektora bankowego oraz pomoc zagraniczną* (środki funduszy i programów pomocowych).

Realizacja zadań wymienionych w *Programie* wymaga koncentracji znacznych środków w krótkim czasie. Zakłada się stosowanie takich metod realizacji poszczególnych zadań *Programu*, które charakteryzują się uzyskaniem optymalnych efektów ekologicznych i ekonomicznych. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez sporządzanie analiz finansowo – ekonomicznych oraz ekologicznych każdego z zadań. Taki tryb postępowania pozwoli na wybór optymalnych rozwiązań technicznych, organizacyjnych i finansowych. Zakłada się, że profesjonalne planowanie zadań ochrony środowiska, umożliwi osiągnięcie odpowiednich wskaźników finansowych i ekonomicznych, a co za tym idzie – dofinansowanie z dostępnych instrumentów finansowych Unii Europejskiej.

Priorytetem *Programu* jest pozyskanie jak największego ich udziału w realizacji poszczególnych działań.

Źródła krajowe:

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie

- Bank Ochrony Środowiska S.A.
- Bank Gospodarstwa Krajowego
- Samorządowy Program Pożyczkowy
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Źródła zagraniczne:

- Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego
- Program Małych Dotacji Funduszu Na Rzecz Globalnego Środowiska
- Szwajcarsko-Polski Program Współpracy, czyli tzw. Fundusz Szwajcarski
- Europejski Fundusz Efektywności Energetycznej
- Fundusz Powierniczy JESSICA
- ELENA – Inteligentna Energia – Program dla Europy
- Program dla Europy Środkowej
- Program PolSEFF

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Ze środków NFOŚ i GW o dofinansowanie mogą ubiegać się podmioty (jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa, instytucje i urzędy, szkoły wyższe i uczelnie, jednostki organizacyjne ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe tj.: fundacje, stowarzyszenia, administracja państwowa oraz osoby fizyczne) oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu finansowania przedsięwzięć.

Fundusz udziela dofinansowania w formie: dotacji, pożyczek, pożyczek płatniczych, kredytów udzielanych ze środków NFOŚ i GW przez banki, dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek, umorzenia. Środki finansowe z NFOŚ i GW rozdysponowywane są w ramach następujących dziedzin:

- ochrona powietrza
- ochrona powierzchni ziemi
- ochrona wód i gospodarka wodna
- edukacja ekologiczna
- ochrona przyrody i krajobrazu oraz leśnictwo
- geologia i górnictwo
- Państwowy Monitoring Środowiska
- programy interdyscyplinarne
- nadzwyczajne zagrożenia środowiska
- ekspertyzy i prace badawcze

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie

WFOŚ i GW wspiera działania prośrodowiskowe w zasięgu regionu. Co roku określana jest lista zadań priorytetowych przewidzianych do dofinansowania, obejmuje ona następujące działania dziedzinowe:

- ochrona wód
- gospodarka wodna
- ochrona powietrza
- likwidacja niskich emisji szczególnie na obszarach cennych przyrodniczo
- ochrona ziemi
- ochrona przyrody
- edukacja ekologiczna
- przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska
- monitoring środowiska

Pomoc finansową ze środków WFOŚ i GW można uzyskać poprzez: oprocentowane pożyczki, dotacje oraz nagrody na działalność na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Dofinansowanie w formie pożyczki udzielonej ze środków WFOŚ i GW na realizację przedsięwzięcia o charakterze modernizacyjnym, inwestycyjnym oraz polegającym na zakupie środków trwałych i wyposażenia wynosi do 80% kosztów całkowitych zadania. W przypadku jednostek gminnych i gmin oraz jednostek powiatowych i powiatów oprocentowanie pożyczek nie może być mniejsze niż 2%, a dla pozostałych beneficjentów 3,5%.

WFOŚ i GW udziela także dotacji w wysokości 100% kosztów kwalifikowanych proekologicznych zadań nieinwestycyjnych z zakresu: edukacji ekologicznej, ochrony przyrody, opracowania opinii, ocen oraz badań naukowych, monitoringu środowiska i tworzenia systemów kontrolno – pomiarowych, likwidacji skutków oraz zapobiegania poważnym awariom, zadrzewień i zalesień oraz 50% kosztów całkowitych zadań inwestycyjnych i modernizacyjnych.

Bank Ochrony Środowiska S.A.

BOŚ udziela kredytów m.in. na zakup lub montaż urządzeń służących ochronie środowiska, przedsięwzięcia z zakresu termomodernizacji. Kredyty udzielane są również we współpracy z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Beneficjentami mogą być właściciele lub zarządcy budynków, jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy.

Bank Gospodarstwa Krajowego

BGK udziela kredytów przeznaczonych na częściowe sfinansowanie przygotowanych przez gminy i ich związki projektów inwestycji komunalnych przewidzianych do współfinansowania z funduszy Unii Europejskiej. Przewiduje też premie

termomodernizacyjne za przedsięwzięcia, w wyniku których następuje zmniejszenie rocznego zapotrzebowania na energię dostarczaną do budynków.

Samorządowy Program Pożyczkowy

SPP jest adresowany do gmin i powiatów, które chcą realizować inwestycje infrastrukturalne na terenach wiejskich. Pożyczki udzielane są bez prowizji i dodatkowych opłat m.in. na zadania dotyczące zaopatrzenia wsi w wodę oraz budowę i remont dróg gminnych i powiatowych. Konkurs na udzielenie preferencyjnej pożyczki przeprowadzany jest przez Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

AR i MR udziela dopłat do upraw roślin energetycznych oraz kredytów na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno – spożywczym i usługach dla rolnictwa. Dopłaty są przeznaczone dla producentów rolniczych, którzy prowadzą plantację wierzby lub róży bezkolcowej, wykorzystywanych na cele energetyczne. O kredyt mogą ubiegać się osoby fizyczne posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, z wyłączeniem emerytów i rencistów, osoby prawne, jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej.

Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego

Norweski Mechanizm Finansowy działa w dziedzinie ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez dofinansowanie m.in. redukcji zanieczyszczeń i promowania odnawialnych źródeł energii, promowania zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami, ochrony kulturowego dziedzictwa europejskiego, rozwoju zasobów ludzkich. Wysokość udzielanego dofinansowania to 60% całkowitych kosztów kwalifikowalnych zadania. Wyjątki stanowi przypadek gdy 15% lub więcej całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu będzie współfinansowane z budżetu państwa lub budżetu jednostek samorządu terytorialnego. Wtedy finansowe wsparcie dla reszty kosztów kwalifikowanych projektu może sięgać nawet do 85% kosztów kwalifikowalnych zadania.

Szwajcarsko – Polski Program Współpracy, tzw. Fundusz Szwajcarski

Fundusz Szwajcarski jest formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Szwajcarię Polsce i dziewięciu innym państwom członkowskim Unii Europejskiej, które przystąpiły do niej 1.05.2004 r. Na mocy umów międzynarodowych ponad 1 mld franków szwajcarskich przyznanych zostało 10 nowym państwom członkowskim. Dla Polski Fundusz Szwajcarski przewiduje niemal połowę środków. W ramach Funduszu Szwajcarskiego wyróżniamy 4 obszary priorytetowe:

- Priorytet 1. Bezpieczeństwo, stabilność, wsparcie reform
- Priorytet 2. Środowisko i infrastruktura
- Priorytet 3. Sektor prywatny
- Priorytet 4. Rozwój społeczny i zasobów ludzkich.

W ramach Priorytetu 2 „Środowisko i Infrastruktura” realizowane są następujące obszary tematyczne:

- I. Odbudowa, remont, przebudowa i rozbudowa podstawowej infrastruktury oraz poprawa stanu środowiska.
- II. Różnorodność biologiczna i ochrona ekosystemów oraz wsparcie transgranicznych inicjatyw środowiskowych.

Wysokość udzielanego dofinansowania to 60% całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu lub programu. Natomiast do 85% całkowitych kosztów kwalifikowalnych może uzyskać projekt lub program w przypadku, kiedy otrzyma dodatkowe środki finansowe z budżetu jednostek administracji publicznej szczebla centralnego, regionalnego lub lokalnego. Do 90% całkowitych kosztów kwalifikowalnych otrzymają projekty realizowane przez organizacje pozarządowe, a do 100% całkowitych kosztów w przypadku projektów dotyczących budowy zdolności instytucjonalnych oraz pomocy technicznej.

Europejski Fundusz Efektywności Energetycznej

EFEE (z ang. *European Energy Efficiency Fund*) będzie pomagał krajom członkowskim w wypełnieniu celów pakietu klimatyczno – energetycznego. O jego powstaniu zdecydowały w grudniu 2010 r. Parlament Europejski i Rada UE. EFEE zapewni w szczególności instrumenty finansowe na publiczne projekty z zakresu efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, które będą realizowane na terenie Unii Europejskiej. Będzie to jeden z najważniejszych instrumentów dla rozwoju zrównoważonej energetyki, wspierający inwestycje w dwojaki sposób: albo bezpośrednio je finansując, albo wspierając je poprzez instytucje finansowe. Planuje się także zaangażować kapitał prywatny.

ELENA – Inteligentna Energia – Program dla Europy

Instrument o nazwie ELENA (z ang. *European Local Energy Assistance*) finansuje pomoc techniczną na opracowanie i wdrożenie dużych programów inwestycyjnych. ELENA ma przyspieszyć mobilizację funduszy na duże inwestycje w efektywność energetyczną i odnawialne źródła energii na poziomie lokalnym. Cel ten realizowany jest poprzez udzielanie władzom lokalnym, regionalnym, bądź innym instytucjom publicznym niezbędnego wsparcia finansowego, a opcjonalnie także merytorycznego, w zakresie kompleksowego planowania inwestycji. Pośrednio beneficjentem instrumentu mogą być również przedsiębiorstwa realizujące zadania jednostek publicznych na zasadzie koncesji lub w formule usług

energetycznych. Priorytetem tego instrumentu są działania w obszarze szeroko pojętej efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, w tym także sektora transportu. Programy inwestycyjne mogą obejmować modernizację budynków publicznych, prywatnych, oświetlenia ulicznego, sygnalizacji świetlnej, sieci ciepłowniczej, wymianę floty transportowej oraz infrastruktury gminnej.

Program dla Europy Środkowej

Głównym celem Programu dla Europy Środkowej jest wzmocnienie spójności terytorialnej, promowanie wewnętrznej integracji oraz poprawa konkurencyjności obszaru Europy Środkowej. W ramach Programu wyróżnione są 4 obszary priorytetowe:

Priorytet 1. Wspieranie innowacyjności na obszarze Europy Środkowej

Priorytet 2. Poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności obszaru Europy Środkowej

Priorytet 3. Odpowiedzialne korzystanie ze środowiska

Priorytet 4. Poprawa konkurencyjności oraz atrakcyjności miast i regionów.

Dofinansowanie kosztów kwalifikowalnych w ramach Programu dla Europy Środkowej to 85% całkowitej kwoty projektu.

Program PolSEFF

Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju uruchomił Program PolSEFF (z ang. *Polish Sustainable Energy Financing Facility*), skierowany do małych i średnich przedsiębiorstw zainteresowanych inwestowaniem w nowe technologie obniżające wydatki na energię. Na ten cel przeznaczono 150 milionów euro, które będą dystrybuowane przez uczestniczące w programie lokalne banki i spółki leasingowe. Środki można uzyskać w formie kredytu lub leasingu w wysokości do 1 miliona euro.

Wśród projektów realizowanych w ramach Programu PolSEFF można wyróżnić cztery grupy inwestycji. Są to: przedsięwzięcia inwestycyjne pozwalające na osiągnięcie co najmniej 20% oszczędności oraz zwiększające efektywność wykorzystania energii w budynkach, m.in. inwestycje w odnawialne źródła energii lub urządzenia podnoszące efektywność jej wykorzystania, które umożliwiają zmniejszenie zużycia energii w budynkach komercyjnych i administracyjnych małych i średnich przedsiębiorstw o 30%. Ponadto w ramach projektu mogą być realizowane inwestycje w energię odnawialną, a także w wybrane technologie, np. inwestycje w przedsięwzięcia i urządzenia wybrane z listy technologii o wysokiej efektywności.

Możliwe jest również uzyskanie premii inwestycyjnej w wysokości 10% całkowitej kwoty inwestycji, dzięki prowadzonej przez Unię Europejską polityce zachęcania do redukcji emisji szkodliwych dla środowiska gazów cieplarnianych.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Rolą POIG jest wsparcie rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw oraz konkurencyjności polskiej gospodarki. W ramach programu dotowane będą projekty innowacyjne w skali kraju lub na poziomie międzynarodowym. Mają być one związane głównie z zastosowaniem nowych rozwiązań technologicznych, produktów, usług czy organizacji. POIG, ma ułatwić dostęp do finansowania innowacyjnych przedsięwzięć podejmowanych przez małe i średnie przedsiębiorstwa, ponadto ma zachęcić firmy do prowadzenia działalności badawczo – rozwojowej, transferu rozwiązań z sektora nauki do biznesu.

Programy Operacyjne na lata 2014 – 2020

Szczególnie istotnym źródłem finansowania planowanych przez Gminę Nur działań mogą okazać się Fundusze Europejskie na lata 2014 – 2020. Z budżetu polityki spójności na lata 2014-2020 Polska otrzyma 82,5 mld euro, czyli 349 miliardów złotych. Środki te będzie można zainwestować m.in. w badania naukowe i ich komercjalizację, kluczowe połączenia drogowe (autostrady, drogi ekspresowe), rozwój przedsiębiorczości, transport przyjazny środowisku (kolej, transport publiczny), cyfryzację kraju (szerokopasmowy dostęp do internetu, e – usługi administracji) czy włączenie społeczne i aktywizację zawodową. Komisja Europejska zatwierdziła wszystkie 22 programy (6 krajowych i 16 regionalnych).

Fundusze na mazowiecki regionalny program operacyjny stanowią około 60 proc. alokacji dla tego regionu i wynoszą 2.087,9 mln euro. Pozostałe 40 proc. środków z funduszy strukturalnych z puli dla Mazowsza, tj. 1,7 mld euro dostępne będzie dla beneficjentów z tego regionu w programach krajowych.

Dotacje w latach 2014 – 2020 w ramach RPO dla województwa mazowieckiego dostępnych będą na realizację trzech głównych celów strategicznych:

- **Rozwój konkurencyjnej gospodarki regionu opartej na innowacyjności, przedsiębiorczości, chłonnym rynku pracy i zrównoważonych zasobach.** Wsparcie dla innowacyjnej przedsiębiorczości regionu opartej na wiedzy i efektywnym wykorzystaniu zasobów prowadzące do zwiększenia chłonności regionalnego rynku pracy. Wzrost działalności badawczej i rozwojowej w przedsiębiorczości w celu podniesienia konkurencyjności regionu w skali kraju i Europy.
- **Przeciwdziałanie dysproporcjom regionalnym prowadzące do zwiększenia chłonności regionalnego rynku pracy poprzez wyrównywanie dostępu do zatrudnienia, włączenie społeczne i edukację.** Zwiększenie chłonności regionalnego rynku pracy, wyrównywanie dostępu do zatrudnienia, włączenie społeczne i edukacja w regionie opierają się na wsparciu grup defaworyzowanych, a także na ukierunkowaniu zatrudnienia na włączenie społeczne. Ponadto, znaczącą rolę odgrywają działania służące dostosowaniu edukacji do potrzeb rynku pracy. Powyższe przedsięwzięcia wpłyną na wzrost wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego Mazowsza, a tym samym zwiększenie spójności i konkurencyjności regionu.

- **Wsparcie działań wzmacniających zrównoważony rozwój środowiska na Mazowszu.** Rozwój gospodarczy nie może dokonywać się kosztem środowiska naturalnego, dlatego istotnym celem rozwoju Mazowsza jest wsparcie wzrostu efektywności energetycznej, większe wykorzystanie źródeł odnawialnych, co przyczyni się do zmniejszania emisji CO₂ i realizacji zobowiązań wynikających z pakietu klimatyczno-energetycznego. W RPO WM 2014-2020 nacisk na emisyjność nie jest tak duży jak na rozwój przedsiębiorczości i spójność, gdyż cel ten Mazowsze w znacznym stopniu osiągnie poprzez zaangażowanie Funduszu Spójności.

4.2. Opiniowanie Programu ochrony środowiska oraz raporty z jego realizacji

Przygotowany przez organ wykonawczy, czyli w przypadku gminy – Wójta, projekt *Programu ochrony środowiska* przedstawiany jest następnie do zaopiniowania organowi wykonawczemu jednostki wyższego stopnia, czyli w przypadku gminy zarządowi powiatu (art. 17 ust. 2 pkt 3 ustawy – *Prawo ochrony środowiska*).

Mając na względzie zapisy art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko można wnioskować, że zarząd powiatu zobowiązany jest wydać opinię w sprawie projektu powyższego dokumentu w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku o wydanie opinii.

Zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy – *Prawo ochrony środowiska* Wójt Gminy ma obowiązek sporządzać co 2 lata raport z realizacji *Programu*, który powinien obejmować:

- ocenę stopnia realizacji określonych w *Programie* celów i kierunków działań,
- sprawozdanie z wykonanych zadań pozainwestycyjnych i inwestycyjnych,
- zgodność wykonanych zadań z harmonogramem prac,
- sprawozdanie z realizacji harmonogramu finansowania przedsięwzięć,
- podsumowanie z wnioskami i ewentualną rekomendacją nowelizacji *Programu*.

Raport może zawierać także informacje dotyczące zaistniałych zmian w aktach prawnych, założeniach podstawowych, programach wyższego rzędu, itp., co będzie powodować konieczność weryfikacji planu i jego aktualizację.

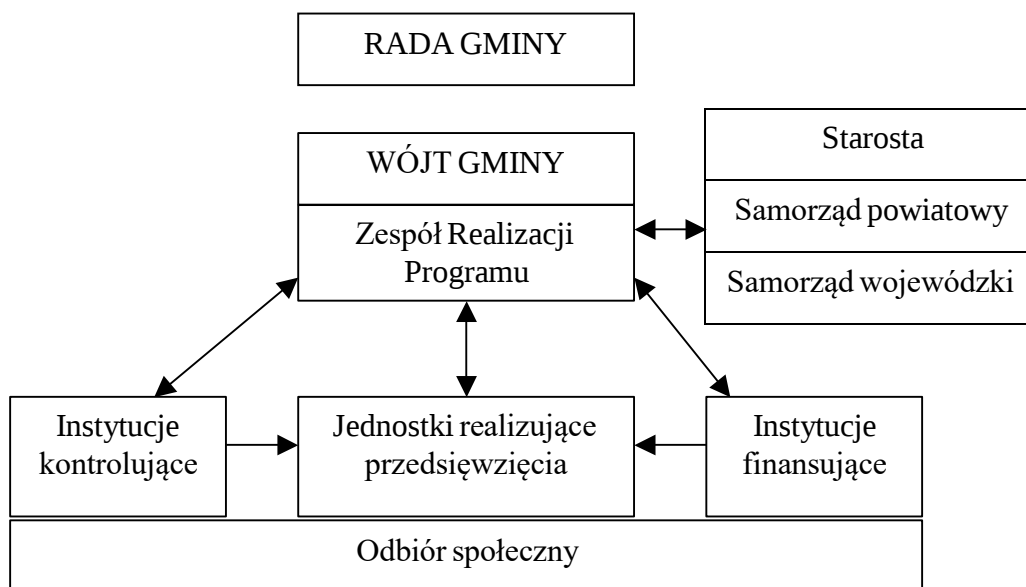
4.3. Zarządzanie Programem ochrony środowiska

Podstawową zasadą realizacji *Programu ochrony środowiska* powinna być zasada wykonywania zadań przez poszczególne jednostki włączone w zagadnienia ochrony środowiska, świadome istnienia programu i swojego uczestnictwa w nim. Szansę na skuteczne wdrożenie *Programu* daje dobra organizacja zarządzania nim.

Z punktu widzenia pełnionej roli w realizacji *Programu* można wyodrębnić cztery grupy podmiotów uczestniczących w nim. Są to:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu *Programem*.
- Podmioty realizujące zadania *Programu*, w tym instytucje finansujące.
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty *Programu*.
- Społeczność gminy jako główny podmiot odbierający wyniki działań *Programu*.

Schemat nr 1. Zarządzania Programem ochrony środowiska

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Nur

Główna odpowiedzialność za realizację *Programu* spoczywa na **Wólcie Gminy**, który współdziała z organami administracji rządowej oraz samorządowej szczebla powiatowego i wojewódzkiego, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji.

Ponadto Wójt współdziała z instytucjami administracji specjalnej w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (Inspekcja Sanitarna, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska), prowadzą monitoring wód (Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej).

Optymalizacja zarządzania procesem wdrażania *Programu* związana jest z utworzeniem komórki wykonawczej *Programu* – **Zespołu Realizacji Programu**, w którym wiodącą rolę będą pełnili wyznaczeni pracownicy Wydziału Ochrony Środowiska. Zadaniem tego Zespołu powinny być przede wszystkim:

- koordynacja działań i współdziałania uczestników *Programu*,
- monitoring realizacji zadań *Programu*,
- sprawozdawczość przed Radą *Programu*,
- udrażnianie kanałów przepływu informacji niezbędnych w koordynacji *Programu*.

W ramach Zespołu Realizacji Programu należy wyznaczyć osobę, która będzie pełniła rolę Kierownika Wdrażania Programu. Kierownik (pracownik Wydziału Ochrony Środowiska) będąc odpowiedzialnym za pracę Zespołu, będzie ściśle współpracował z Wójtem.

Wypracowane procedury i strategie powinny po ustaleniu i weryfikacji stać się rutyną i podstawą zinstytucjonalizowanej współpracy pomiędzy partnerami różnych szczebli decyzyjnych i środowisk odpowiedzialnych za ostateczny wizerunek obszaru. Następuje uporządkowanie i uczynienie samego procesu planowania i zarządzania na tyle, że pewne działania stając się rutyną, powodują samoistne powtarzanie się dobrych rozwiązań wytwarzając mechanizmy samoregulacji.

Jak wspomniano wcześniej, odbiorcą *Programu* są mieszkańcy, którzy subiektywnie oceniają efekty wdrożonych przedsięwzięć. Ocenę taką można uzyskać poprzez wprowadzenie odpowiednich mierników świadomości społecznej, co opisano w dalszej części dokumentu.

Wdrażanie *Programu ochrony środowiska* to zespół czynności, których celem jest:

- osiągnięcie postawionych celów, w tym szczególnie przez realizację zawartych w nim przedsięwzięć inwestycyjnych,
- koordynacja w czasie i przestrzeni realizacji poszczególnych przedsięwzięć,
- monitorowanie realizacji poszczególnych przedsięwzięć i weryfikacji stopnia osiągnięcia celów zapisanych w *Programie*,
- monitorowanie aktualności treści *Programu* i jego bieżące korygowanie.

Skuteczność wdrażania *Programu* będzie uzależniona od czynników wewnętrznych i zewnętrznych, do których w szczególności należą:

- dostępność środków finansowych,
- powiązanie polityki ekologicznej prowadzonej przez samorząd gminny z politykami wdrażanymi na poziomie regionalnym, krajowym i unijnym,
- koordynacja działań wszystkich partnerów procesu wdrażania *Programu*,
- sprawność działania samorządu gminnego oraz konsekwencja władz gminnych kolejnych kadencji w realizacji przyjętych kierunków polityki ekologicznej gminy,
- sprawność współdziałania samorządu gminnego z przedstawicielami szczebla powiatowego i wojewódzkiego oraz z wojewódzką i centralną administracją rządową, a także organizacjami pozarządowymi,
- stabilność sytuacji społeczno – gospodarczej w województwie, kraju oraz Unii Europejskiej,
- społeczne zrozumienie i akceptacja celów określonych w *Programie*,
- aktywność mieszkańców i przedsiębiorców działających na terenie gminy,
- współdziałanie różnych grup (przedsiębiorców, środowiska administracyjnego, ekologów, aktywistów ochrony dóbr kultury, urbanistów i innych) wdrażających ideę zrównoważonego rozwoju na poziomie gminy.

4.4. Monitoring i dokumentowanie realizacji Programu ochrony środowiska

Przebieg realizacji *Programu* musi być systematycznie kontrolowany (monitorowany). Wójt odpowiada za wdrożenie systemu przedstawionego w *Programie* i jest zobowiązany do opracowania oraz wdrożenia systemu monitoringu. Monitoring ten ma istotne znaczenie informacyjne. Monitorowanie realizacji programu umożliwi ocenę prawidłowości i efektywności działań oraz szybkie i elastyczne reagowanie na zmiany. Dotyczy to zarówno działań bieżących, jak i okresowo dokonywanych ocen i aktualizacji celów i priorytetów.

Kontrola przebiegu realizacji *Programu* oraz oceny realizacji *Programu* w aspekcie realizacji założonych celów opierać się będzie o:

- 1) monitoring wdrażania *Programu*, który polegał będzie na:
 - określeniu stopnia realizacji przyjętych celów oraz ocenie realizacji projektów inwestycyjnych w ochronie środowiska,
 - określeniu stopnia rozbieżności (%) pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
 - analizie przyczyn tych rozbieżności.
- 2) monitoring skutków realizacji *Programu*, w tym monitoring świadomości społecznej, który prowadzony będzie poprzez ocenę:
 - poprawy standardów jakości środowiska,
 - poprawy poziomu i jakości życia mieszkańców.

Analiza przyczyn rozbieżności powinna obejmować ocenę w zakresie:

- możliwości finansowych realizacji działań i poszczególnych zadań,
- możliwości technicznych wykonania zadań (tj. zasoby ludzkie, wyposażenie techniczne),
- stopnia zaangażowania instytucji odpowiedzialnych za realizację działań,
- reakcji społeczeństwa na propozycje działań zawartych w *Programie*,
- aktualnych możliwości prawnych,
- aktualnych priorytetów, określonych w dokumentach rządowych i wojewódzkich.

Wskaźniki monitorowania projektowanych działań powinny być realne, trafnie dobrane, mierzalne – umożliwiające porównania, wiarygodne i dostępne. Stworzenie w miarę pełnego indeksu wskaźników monitorowania projektów może stanowić podstawę do określenia monitorowania całego *Programu*. Powinny być monitorowane bezpośrednie działania, a pośrednio również priorytety. Efekty wdrażania projektowanych przedsięwzięć powinny mieć wpływ na korekty układu priorytetów, opartych na diagnozie stanu.

Przy określaniu wskaźników monitoringu dla *Programu ochrony środowiska dla Gminy Nur na lata 2016 – 2020 z perspektywą na lata 2021 – 2025* uwzględniono wskaźniki monitoringu przyjęte na poziomie powiatu oraz województwa, modyfikując je do celów i zadań określonych w gminnym programie ochrony środowiska. W razie potrzeby ilość oraz rodzaj wskaźników można modyfikować – w zależności od dostępności danych.

Na potrzeby monitorowania *Programu ochrony środowiska dla Gminy Nur* przyjęto mierniki przedstawione w poniższej tabeli nr 20.

Tabela nr 20. Proponowane mierniki realizacji Programu ochrony środowiska dla Gminy Nur na lata 2016 – 2020, z perspektywą na lata 2021 – 2025

Nazwa wskaźnika	Jednostka pomiaru	Źródło
Cel strategiczny I. Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna		
Długość wyremontowanych dróg gminnych/ powiatowych	km	gmina, powiat
Długość nowo wybudowanych dróg gminnych	km	gmina
Długość nowo wybudowanych chodników	km	gmina
Długość nowo wybudowanych ścieżek rowerowych	km	gmina
Długość nowo wybudowanej sieci wodociągowej	km	gmina
Liczba nowo wybudowanych przyłączy wodociągowych	sztuk	gmina
Liczba wszystkich przyłączy wodociągowych na terenie gminy	sztuk	gmina
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w stosunku do ogółu ludności	%	gmina
Liczba nowo wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków	sztuk	gmina
Liczba mieszkańców, którzy skorzystali ze wsparcia gminy w budowie przydomowych oczyszczalni ścieków	sztuk	gmina
Ludność korzystająca z przydomowych oczyszczalni ścieków w stosunku do ogółu ludności	%	gmina
Środki finansowe przeznaczone przez gminę na wsparcie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków	zł	gmina
Cel strategiczny II. Ochrona środowiska naturalnego przed zanieczyszczeniem		
Jakość wody pobieranej na potrzeby lokalnej społeczności	-	PPIS, gmina
Jakość wód rzeki Bug	-	WIOS
Liczba nowo wybudowanych przyłączy wodociągowych	sztuk	gmina
Liczba wszystkich przyłączy wodociągowych na terenie gminy	sztuk	gmina
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w stosunku do ogółu ludności	%	gmina
Liczba nowo wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków	sztuk	gmina
Liczba mieszkańców, którzy skorzystali ze wsparcia gminy w budowie przydomowych oczyszczalni ścieków	sztuk	gmina
Ludność korzystająca z przydomowych oczyszczalni ścieków w stosunku do ogółu ludności	%	gmina
Jakość powietrza atmosferycznego na poziomie powiatu	-	WIOS
Ilość budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji	sztuk/ rok	gmina
Ilość odnawialnych źródeł energii zamontowanych w obrębie budynków użyteczności publicznej	sztuk/ rok	gmina, powiat
Liczba gospodarstw korzystających z ekologicznych technologii grzewczych	sztuk	gmina, powiat
Liczba nowo wybudowanych odnawialnych źródeł energii	sztuk	gmina, powiat
Liczba mieszkańców, którzy skorzystali ze wsparcia gminy w budowie odnawialnych źródeł energii	sztuk	gmina
Środki finansowe przeznaczone przez gminę na termomodernizację budynków użyteczności publicznej	zł	gmina
Środki finansowe przeznaczone przez gminę na montaż odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej	zł	gmina
Masa odpadów zawierających azbest usunięta z terenu gminy	Mg	gmina, PINB

Nazwa wskaźnika	Jednostka pomiaru	Źródło
Cel strategiczny II. Ochrona środowiska naturalnego przed zanieczyszczeniem		
Masa odpadów komunalnych poddanych recyklingowi	Mg	gmina, podmioty odbierające odpady
Liczba zlikwidowanych dzikich wysypisk	sztuk	gmina
Cel strategiczny III. Ochrona zasobów przyrodniczych i krajobrazowych		
Powierzchnia terenów nowo zalesionych	ha	nadleśnictwo, gmina
Długość nowo wybudowanych ścieżek rowerowych i/ lub szlaków pieszych	km	gmina, PTTK
Liczba obiektów świadczących usługi turystyczne, w tym gospodarstw agroturystycznych	sztuk	gmina, powiat, ODR
Nakłady finansowe przeznaczone na budowę i modernizację infrastruktury turystycznej	zł	gmina, powiat, prywatni inwestorzy
Liczba zorganizowanych przedsięwzięć o charakterze turystyczno – rekreacyjnym	sztuka	gmina, powiat
Cel strategiczny IV. Powszechna edukacja ekologiczna		
Liczba przedsięwzięć edukacyjnych i kulturalnych o tematyce ekologicznej i prozdrowotnej	sztuk	gmina, powiat
Liczba projektów zrealizowanych na rzecz edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży	szt.	gmina, placówki oświatowe
Ilość wody zużywanej na mieszkańca	m ³ / osoba	GUS
Ilość odpadów zebranych selektywnie na mieszkańca	m ³ / osoba	gmina, GUS
Powierzchnia terenów leśnych na 1 mieszkańca	ha/ osobę	nadleśnictwo, gmina

Źródło: opracowanie własne

Informacje o postępach w realizacji *Programu ochrony środowiska dla Gminy Nur*, uzyskiwane w trakcie monitoringu, pozwolą na uzyskanie:

- pozytywnego nastawienia do podejmowanych i realizowanych zadań przez lokalną społeczność,
- aktywizację mieszkańców przy dalszym wdrażaniu *Programu*,
- bieżącą ocenę przeszkód i słabych stron przy realizacji przyjętych zadań,
- możliwość bieżącej korekty przyjętych priorytetów w wyniku zmian zachodzących wewnątrz i na zewnątrz gminy.

Spis tabel

MAPA NR 1. LOKALIZACJA GMINY NUR.....	18
SCHEMAT NR 1. ZARZĄDZANIA PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA.....	68
TABELA NR 1. ZESTAWIENIE DANYCH O SIECI WODOCIĄGOWEJ NA TERENIE GMINY NUR	22
TABELA NR 2. CHARAKTERYSTYKA STACJI UZDATNIANIA WODY NA TERENIE GMINY NUR	23
TABELA NR 3. ZUŻYCIE WODY NA TERENIE GMINY NUR W LATACH 2000 – 2014	23
TABELA NR 4. GOSPODAROWANIE ŚCIEKAMI NA TERENIE GMINY NUR W LATACH 2000 – 2014.....	24
TABELA NR 5. LOKALIZACJA PRZYDOMOWYCH OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW NA TERENIE GMINY NUR.....	24
TABELA NR 6. GOSPODARKA ODPADAMI NA TERENIE GMINY NUR W ROKU 2005 ORAZ W LATACH 2010 – 2014	25
TABELA NR 7. INFORMACJA O MASIE I SPOSOBIE ZAGOSPODAROWANIA ODPADÓW KOMUNALNYCH ODEBRANYCH Z TERENU GMINY NUR W 2014 R	25
TABELA NR 8. POZIOM RECYKLINGU WYBRANYCH RODZAJÓW ODPADÓW ODEBRANYCH Z TERENU GMINY NUR W 2014 R.....	26
TABELA NR 9. WYKAZ POMNIKÓW PRZYRODY NA TERENIE GMINY NUR	36
TABELA NR 10. JAKOŚĆ WÓD RZEKI BUG W PUNKCIE POMIAROWO – KONTROLNYM NUR W 2001 R.....	39
TABELA NR 11. ZESTAWIENIE OCEN JEDNOLITYCH CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH RZEKI BUG W LATACH 2010 – 2014.....	40
TABELA NR 12. ZESTAWIENIE OCEN JEDNOLITYCH CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH RZEKI NURZEC W 2014 R.....	40
TABELA NR 13. KLASYFIKACJA TERENU STREFY MAZOWIECKIEJ Z UWZGLĘDNIENIEM KRYTERIÓW OKREŚLONYCH W CELU OCHRONY ZDROWIA	43
TABELA NR 14. KLASYFIKACJA TERENU POWIATU OSTROWSKIEGO Z UWZGLĘDNIENIEM KRYTERIÓW OKREŚLONYCH W CELU OCHRONY ROŚLIN.....	43
TABELA NR 15. WYNIKI POMIARÓW PÓL ELEKTROMAGNETYCZNYCH NA TERENIE POWIATU OSTROWSKIEGO	45
TABELA NR 16. ANALIZY SWOT – MOCNE I SŁABE STRONY	50
TABELA NR 17. ANALIZY SWOT – SZANSE I ZAGROŻENIA	50
TABELA NR 20. PROPONOWANE MIERNIKI REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY NUR NA LATA 2016 – 2020, Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2021 – 2025.....	71

UZASADNIENIE

Projekt "Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Nur na lata 2016-2020 z perspektywą na lata 2021-2025" jest dokumentem zrealizowanym w celu ożywienia oraz harmonijnego, wielostronnego rozwoju Gminy Nur. Jest to podstawowy plan działania, który stanowi podstawę realizacji strategicznych działań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki odpadami oraz będącego źródłem informacji o przyrodniczych uwarunkowaniach gminy.

Projekt „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Nur na lata 2016 – 2020 z perspektywą na lata 2021-2025” został poddany konsultacjom społecznym poprzez udostępnienie go w dniach od 22 lutego 2016 r. do 7 marca 2016 r. na stronie internetowej BIP Gminy Nur. W podanym terminie nie wpłynęły żadne uwagi i wnioski.

Wójt Gminy Nur zwrócił się z wnioskiem do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie oraz do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie o odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla ww. dokumentu. Obie instytucje wydały opinię o braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla dokumentu „Programu Ochrony Środowiska na lata 2016-2020 z perspektywą na lata 2021-2025”. W związku z powyższym Wójt Gminy Nur zdecydował o odstąpieniu od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Projekt "Programu Ochrony Środowiska na lata 2016-2020 z perspektywą na lata 2021-2025" został zaopiniowany pozytywnie przez Zarząd Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej (Uchwała Nr 142/56/2016 Zarządu Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej z dnia 22 marca 2016 r.).

Mając powyższe na uwadze, przedłożenie niniejszego projektu „Programu Ochrony Środowiska Nur na lata 2016-2020 z perspektywą na lata 2021-2025” do uchwalenia przez Radę Gminy Nur należy uznać za zasadne.